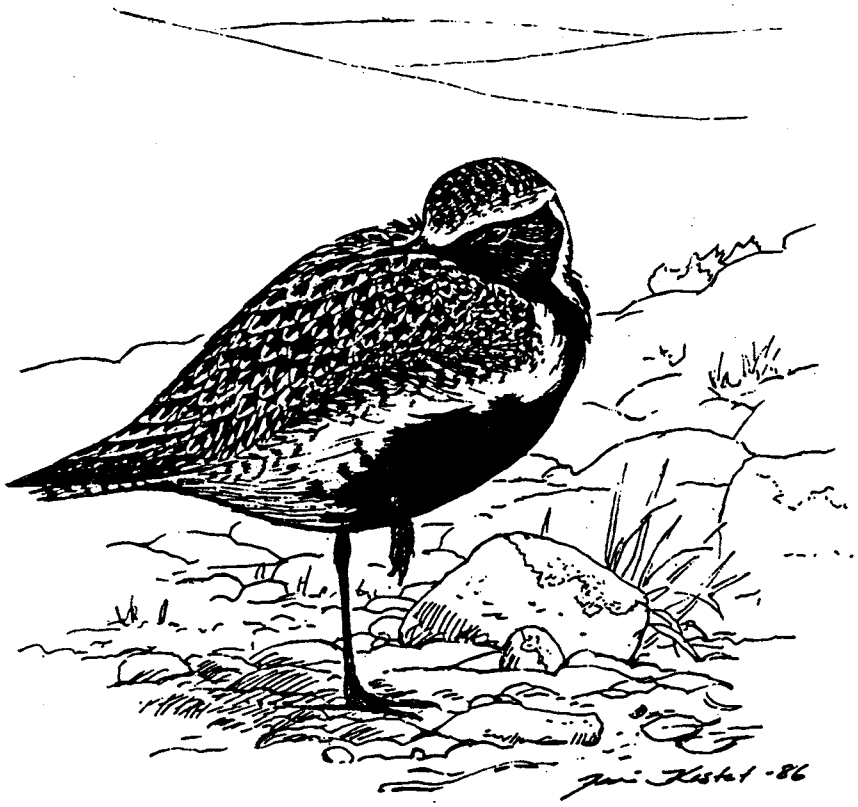

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMA

Metsähallitus 1991, SU 4: 115 / 200 kpl

ESIPUHE

Kevon luonnonpuisto perustettiin 342 km^2 laajuisena vuonna 1956 annetulla lailla (634/56). Puistoa laajennettiin 1.1.1982 voimaan tulleella lailla (675/81). Pinta-alaksi tuli 712 km^2, josta vesiä on 12 km^2.

Luonnonpuistoja ja kansallispuistoja koskeva asetus (932/81, 4§) edellyttää, että kansallispuistoille laaditaan runkosuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Luonnonpuistojen mahdollisista suunnitelmista ei mainita mitään. Tähän on syynä se, että useimpien luonnonpuistojen retkeily-, opetus- ym käyttö on niin vähäistä, ettei runkosuunnitelma ole tarpeen.

Metsähallitus on kuitenkin pitänyt Kevoa luonnonpuistojen joukossa poikkeuksellisena sen suuren koon vuoksi, sehän käsittää yksinään lähes puolet kaikkien luonnonpuistojen yhteisalasta. Toinen erikoisuus on, että paikallisilla asukkailla on runsaasti erilaisia luonnonkäyttöoikeuksia, joiden sovittaminen yhteen luonnonsuojelupäämäärien kanssa edellyttää huolellista suunnittelua. Kolmanneksi luonnonpuisto muistuttaa melkoisesti kansallispuistoja suuren nähtävyysarvonsa ja runsaan retkeilykäytön vuoksi sekä sen johdosta, että sillä Suomen suurimpana subarktisen luonnon suojelualueena on valtakunnallista opetusmerkitystä.

Niinpä metsähallitus on päätynyt laatimaan Kevon luonnonpuistolle melko laajan runkosuunnitelman, joka rakenteeltaan on samanlainen kuin kansallispuistoilla. Suojelumääräykset ja liikkumisrajoitukset ovat kuitenkin tiukemmat, ja opastus- ja palveluvarustus on vähäisempi ja keskitetympi kuin kansallispuistossa olisi.

Runkosuunnitelman valmistelu alkoi 8.5.1984 pidetyllä alkukokouksella, jossa 21 viranomaista, järjestöä ja paikallisten asukkaiden ryhmää esitti yhteensä 18 kirjallista ja 3 suullista kannanottoa suunnitelmassa huomioon otettaviksi.

Runkosuunnitelman valmisteli suunnitteluryhmä, jonka puheenjohtajana oli metsänhoitaja Aleksi Vasiljeff metsähallituksen Perä-Pohjolan piirikuntakonttorista ja jäseninä metsänhoitaja Olavi Tuohisaari ja metsäteknikko Sampo Parkkonen Inarin hoitoalueesta, metsäteknikko Erkki Tuovinen Perä-Pohjolan piirikuntakonttorista sekä suunnittelija Hannu Ormio metsähallituksen luonnonsuojelualuetoimistosta. Utsjoen kunnan nimeäminä pysyvinä asiantuntijoina toimivat Heikki Aikio ja Hans Ilkka Niittyvuopio.

Suunnittelutyötä valvoi suunnitelmatoimikunta, johon kuuluivat piirikuntapäällikkö Hannu Vainio, aluemetsänhoitaja Pertti Veijola ja toimistopäällikkö Matti Helminen.

Suunnitteluryhmän valmistelemasta runkosuunnitelmaluonnoksesta saatiin 15 pyydettyä lausuntoa. Niistä on yhteenveto liitteenä V. Lausuntokierroken jälkeen neuvoteltiin vielä Utsjoen kunnan kanssa, minkä jälkeen korjattu runkosuunnitelma hyväksyttiin metsähallituksen istunnossa 26.1.1990.

Luonnonsuojelulain (71/1923) 7§ edellyttämään yhteistoimintavelvollisuuteen viitaten metsähallitus lähetti runkosuunnitelman vahvistettavaksi ympäristöministeriöön, joka vahvisti suunnitelman 21.1.1991. Vahvistuskirje on tämän runkosuunnitelman liitteenä.

Metsähallitus
Luonnonsuojelualuetoimisto

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
Ympäristönsuojeluosasto
Miljövårdsavdelningen

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

21.1.1991

609/431/90

Ls-k-7.-2-1991 => HO

Ls

02 91

Ldd 2743/61/89

Metsähallitus

Viite
Hänvisning
Metsähallituksen kirje Ls 2743/61/89, 26.1.1990

Asia
Ärende
Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelman vahvistaminen

I svaret hänvisas till brevets datum och nummer

Vastauksessa pyydetään viittaamaan kirjeen päiväykseen ja numeroon

Metsähallitus on viitekirjeellä lähettänyt ympäristöministeriön vahvistettavaksi Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelman. Poikkeuksellisen laajan luonnonpuiston käyttöä ja hoitoa ohjaavana asiakirjana se noudattelee eräistä valtion omistamille maille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen (932/81) 4 §:ssä tarkoitetuille kansallispuistojen runkosuunnitelmille metsähallituksessa vahvistettua ohjeistoa. Runkosuunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty lausunnot tarpeellisiksi katsotuilta tahoilta. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua alkuperäisiin lausuntoihin.

Metsähallituksen Kevon luonnonpuiston hoidolle asettamat erityistavoitteet ovat oikeita. Toteutuessaan ne luovat entistä paremmat mahdollisuudet arktisten ekosysteemien tutkimukselle ja ympäristömuutosten seurannalle. Samanaikaisesti varaudutaan kuitenkin lisääntyvään retkeily- ja opetuskäyttöön sekä poronhoidon ja luontaiselinkeinojen harjoittamisedellytysten turvaamiseen alueella.

Luonnonpuiston keskeisimpien opastus- ja retkeilypalveluiden sijoittaminen luontevasti jo vakiintuneen Kevon reitin tuntumaan on sekä kävijöiden elämysten että luonnon suojelun kannalta perusteltu ratkaisu. Kaikki autolla tavoitettavat opastuspaikat esitetään rakennettavaksi luonnonpuiston ulkopuolelle. Metsähallitus vahvistaa erikseen suunnitelmat näitä varten. Suddesjohkan ja Luobmosjohkan opastuspaikat ja niihin liittyvä luontopolku sekä Ruktajavrin autiotupa sijoittuvat valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan kuuluvalle Luomusjärven harjulle tai sen tuntumaan. Ympäristöministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että metsähallitus käsittelee mainittua harjualuetta kokonaisuu-

Postiosoite
PL 399
00121 HELSINKI

Postadress
PB 399
00121 HELSINGFORS

Käyntiosoitteet
Yleinen toimisto
Suunnittelu- ja kehittämistoimisto
Luonnonsuojelutoimisto
Vesiasiaintoimisto
Ratakatu 3

Jätehuoltotoimisto
Korkeavuorenkatu 47 B 3. krs
Ilmansuojelu- ja meluntorjuntatoimisto
Etelaesplanadi 18 A 5. krs

Besöksadresser
Allmänna byrån
Utvecklings- och planeringsbyrån
Naturvårdsbyrån
Byrån för vattenärenden
Bangatan 3

Avfallshanteringsbyrån
Högbergsgatan 47 B 3 vån.
Byrån för luftvård- och bullerbekämpning
Södra espl. 18 A 5 vån.

Puhelin
Vaihde 19911
Teleksi 123717 ymin sf
Telekopio
Ratakatu 1991 499
Etelaesplanadi 1991 399

Telefon
Växel 19911
Telex 123717 ymin sf
Telefax
Bangatan 1991 499
Södra espl. 1991 399

tena erikseen vahvistettavia suunnitelmia laatiessaan. Tässä yhteydessä voitaisiin selvittää myös kohteen suojelutarve ja -tapa. Ympäristöministeriö haluaa antaa lausuntonsa suunnitelmasta ennen sen vahvistamista metsähallituksessa.

Kevon luonnonpuiston aluekokonaisuuteen liittyy useita yksityistiloja tai niiden palstoja. Ympäristöministeriö pyrkii hankkimaan ne valtiolle vapaaehtoisin kaupoin tai aluevaihtojen avulla. Mikäli mainitunlaisia palstoja uhkaa rakentaminen, paikallisiin luonnonoloihin, maisemaan tai luonnonpuiston hoitoon ja käyttöön haitallisesti vaikuttava hanke, eikä kyseisiä alueita saada hankittua valtiolle vapaaehtoisesti, on ympäristöministeriö valmis esittämään valtioneuvostolle alueiden lunastamista.

Runkosuunnitelman laatimisen jälkeen on säädetty erämaalaki, jonka nojalla Lappiin perustetaan kaksitoista erämaa-alueetta. Laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 1991. Paistunturin erämaa ympäröi Kevon luonnonpuistoa lähes kaikissa ilmansuunnissa. Sen hyväksikäyttö Kevon luonnonpuiston puuhuollossa ja reitistön jatkosuunnittelussa on toivottavaa. Erämaa-alueiden esittely sopinee alateemaksi ainakin osalle Kevon luonnonpuiston opastuspaikoista.

Metsähallituksen istunnossaan 26 päivänä tammikuuta 1990 hyväksymä Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelma täyttää tehtävänsä suojelualueen käyttöä ja hoitoa ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman sellaisena kuin se on metsähallituksen viitekirjeen liitteenä olevissa asiakirjoissa. Erikseen vahvistettavien suunnitelmien laadinnassa ympäristöministeriö pyytää metsähallitusta lisäksi ottamaan huomioon sen, mitä ministeriö on suunnitelmista tässä vahvistuskirjeessä sanonut.

Ympäristöministeri Kaj Bärlund

Vt. suunnittelija Jukka-Pekka Flander

LIITTENÄ Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelmasta annetut lausunnot

K E V O N L U O N N O N P U I S T O N
R U N K O S U U N N I T E L M A

SISÄLLYSLUETTELO sivu

JOHDANTO 3

1 KEVON LUONNONPUISTON HOIDON ERITYISTAVOITTEET 3

2 YLEISPIIRTEINEN MAANKÄYTTÖ 3

3 LIIKKUMISMÄÄRÄYKSET 4

4 HOIDON OSA-ALUEET JA NIIDEN HOIDON TAVOITTEET 4
4.1 Luonnonvarainen alue 4
4.2 Luonnonhoitoalue 5
4.3 Kulttuurimaisema-alue 5
4.4 Historialliset ja esihistorialliset paikat 5
4.5 Palvelualueet 6

5 ELÄIMISTÖN HOITO 6

6 OPASTUS JA TIEDOTUS 7
6.1 Opastuspaikat 7
6.2 Opasteet 8
6.3 Luontopolut 8
6.4 Opetuskäyttö 8
6.5 Painotuotteet 9

7 PALVELUVARUSTUS JA HUOLTO 9
7.1 Tiet 9
7.2 Polut 9
7.3 Telttailualueet 10
7.4 Autiotuvat 10
7.5 Hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen rakennukset 11
7.6 Huolto 11

8 HENKILÖKUNTA 12

9 LUONNON HYÖDYNTÄMINEN 12
9.1 Poronhoito 13
9.2 Marjastus ja sienestys 13
9.3 Kalastus 14
9.4 Metsästys 14
9.5 Muut luonnonkäyttömuodot 15
9.6 Käyttöoikeuden luovutukset 15
9.7 Luonnonpuiston sisällä olevat yksityispalstatja rasitteet 16
9.8 Matkailun yritystoiminta 17
9.9 Viranomaisten toiminta 18

10 TUTKIMUS 18

11 YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN JA PAIKALLISEN VÄESTÖN KANSSA 19

12 ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT 20

13 KARTAT 20
Kartta 1 Hoidon osa-alueet ja palveluvarustus, n. 1:150 000
Kartta 2 Luonnonpuiston pohjoisosan maankäyttö, 1:50 000
Kartta 3 Luonnonpuiston lounaispuolen palveluvarustus, 1:50 000
Kartta 4 Paikallisen väestön luonnonkäyttö sekä hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen rakennukset, n. 1:150 000

LIITTEET
LIITE I Kevon luonnonpuiston kuvaus 21
LIITE II Alueen tähänastinen hoito, käyttö ja kävijämäärät 24
LIITE III Perusselvitykset 25
LIITE IV Runkosuunnitelman perustelut 26
LIITE V Yhteenveto lausunnoissa tehdyistä ehdotuksista ja niiden johdosta tehdyistä muutoksista 31

JOHDANTO

Tämä runkosuunnitelma koskee Utsjoen kunnassa sijaitsevaa Kevon luonnonpuistoa, joka on perustettu vuonna 1956 annetulla lailla (634/56) ja laajennettu vuonna 1981 annetulla lailla (674/81). Puiston maapinta-ala on 69 957,8 hehtaaria ja vesiala 1 212,7 hehtaaria. Kevon luonnonpuisto on metsähallituksen hallinnassa.

Tämä runkosuunnitelma ei vaikuta siihen, mitä saamelaisväestön oikeuksista mahdollisesti säädetään.

1
KEVON LUONNONPUISTON HOIDON ERITYISTAVOITTEET

Kevon luonnonpuiston hoidon päämääränä on alueen säilyttäminen luonnontilaisena ja erämaisena. Kevojoen rotkolaakson alueen monien arvokkaiden luonnonmuodostumien, kasviharvinai suusesiintymien sekä eläinten pesäpaikkojen häiriötön säilyminen turvataan.

Erityistä huomiota kiinnitetään myös paikallisen väestön luontaiselinkeinojen harjoittamisedellytyksiin sekä tutkimusmahdollisuuksien turvaamiseen.

Koska luonnonpuisto on maan suurin subarktisen luonnon suojelukohde ja sillä niinmuodoin on yleistä merkitystä opetuksen ja luonnontuntemuksen kannalta, sitä kehitetään jossakin määrin opetuskohteena. Opastuskäyttö rajoittuu Kevon retkeilyreitin varteen ja sen päihin, osaksi luonnonpuiston rajojen ulkopuolelle. Tarkoin ohjattu retkeilykäyttö sallitaan.

2
YLEISPIIRTEINEN MAANKÄYTTÖ (kartta 1)

Luonnonpuisto pyritään säilyttämään mahdollisimman syrjäisenä ja rauhallisena, mutta rotkolaaksoa noudattelevan reitin retkeilykäyttömahdollisuus säilytetään. Puistoon perustetaan li-

säksi uusi polkureitti, joka tekee mahdolliseksi rengasmaiset retket, tutustumisen Paistuntureihin sekä Kuivin autiotuvan käytön.

3 LIIKKUMISMÄÄRÄYKSET

Moottorikulkuneuvojen käyttö luonnonpuistossa on kielletty. Hevosen, koiravaljakon, polkupyörän ja vastaavien kulkuneuvojen käyttö edellyttää metsähallituksen lupaa.

Jalkaisin ja hiihtäen tapahtuva retkeily luonnonpuistossa on mahdollista. Puisto jakautuu retkeilyn suhteen kahdenlaisiin alueisiin, jotka on osoitettu kartassa 1: Kevon rotkon alueeseen ja tunturialueisiin.

Tunturialueilla liikkuminen jalkaisin tai hiihtäen on vapaata talviaikana 16.10. - 30.4. Kesäaikana 1.5. - 15.10. se on sallittu vain merkityillä poluilla.

Kevon rotkon alueella liikkuminen jalkaisin tai hiihtäen on vapaata talviaikana 16.10. - 31.3. Kesäaikana 20.6. - 15.10. se on sallittu vain merkityillä poluilla. Keväällä 1.4. - 19.6. liikkuminen Kevon rotkon alueella on kokonaan kielletty.

Tutkimusmahdollisuuksien parantamiseksi Kevon tutkimusaseman lähialueella (17 km^2, kartat 2 ja 4) on muutoin edellämainitunlaiset määräykset, mutta tutkimuksen edellyttämä liikkuminen on vapaampaa sen mukaisesti kuin kohdassa 10 määritellään tarkemmin.

Liikkumisrajoituksista on lisäksi paikallisten asukkaiden elinkeinoja, viranomaisten toimintaa ja tutkimusta koskevia poikkeuksia, jotka on esitetty kohdassa 9.

4
HOIDON OSA-ALUEET JA NIIDEN HOIDON TAVOITTEET (kartat 1, 2 ja 3)

4.1
Luonnonvarainen alue

Pääosa luonnonpuistosta on luonnonvaraista aluetta. Luonnon omaan kehitykseen ei siellä puututa muulla tavoin kuin siten, että kulot sammutetaan erikseen vahvistettavan kulontorjuntasuunnitelman mukaisesti (kohta 12). Suunnitelma laaditaan yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa.

Kulttuurimaisema-alueen sekä historiallisten ja esihistoriallisten paikkojen rakenteisiin voidaan ottaa luonnonvaraiselta alueelta maa-aineksia ja puuta, ei kuitenkaan pystyssä olevia mäntyjä.

Paikallisella väestöllä on tiettyjä oikeuksia luonnon hyödyntämiseen luonnonvaraisella alueella (kohta 9).

4.2
Luonnonhoitoalue

Tsarsejohkan suussa oleva niitty (kartat 1 ja 2), on luonnonhoitoaluetta, jota voidaan raivata, niittää ja laiduntaa kulttuuriperäisen kasvillisuuden ja lajiston säilyttämiseksi.

4.3.
Kulttuurimaisema-alue

Keskimmäisen Njåggaljavrin pohjoispäässä oleva vanha kalakammi ympäristöineen (kartta 1) säilytetään alkuperäistä vastaavana saamelaisten kalastuskulttuurista kertovana nähtävyyskohteena, joka samalla palvelee retkeilyä (kohta 7.3).

4.4
Historialliset ja esihistorialliset paikat

Kiinteät muinaisjäännökset inventoidaan. Luonnonpuistossa olevia yksittäisiä rakennelmia ja niiden raunioita kuten peurahautoja sekä kalastus-, riekonpyynti- ja niittykammien

jäännöksiä voidaan suojata ja kunnostaa. Niiden lähiympäristöä hoidetaan kohteen edellyttämällä tavalla, ja sopivat polun varrella olevat kohteet varustetaan paikasta ja sen historiasta kertovin kohdeopastein (kohta 6.2). Osa tällaista hoitoa edellyttävistä historiallisista ja esihistoriallisista paikoista on merkitty karttoihin 1 ja 2.

Nähtävyyskohteiksi muodostettavat muinaisjäännökset valitaan ja niiden kunnostussuunnitelmat ja opasteet tehdään yhteistyössä museoviraston kanssa. Vanhojen rakennusten ja raunioiden kunnostamisesta sovitaan niin ikään museoviraston kanssa.

4.5 Palvelualueet

Palvelualueet on merkitty ohjeellisina liitekerttoihin 1, 2 ja 3. Niitä ovat luonnonpuistossa olevat yleisölle avoimet polut, telttailualueet ja autiotupa sekä hallinnon, valvonnan ja huollon rakennukset välittömine ympäristöineen. Lisäksi palvelualueisiin kuuluvat luonnonpuiston ulkopuolella olevat Kevon retkeilyreitin päät ja Kuivilta Ruktajärvelle (Ruktajavrille) johtava polku opastus- ja levähdyspaikkoineen sekä telttailu- ja paikoitusalueineen. Edellä mainittujen palvelualueiden rakenteet ylläpidetään luonnonpuiston hoitoon va ratuilla määrärahoilla.

5 ELÄIMISTÖN HOITO

Vesien kalakantoja pyritään ylläpitämään mahdollisimman paljon luonnontilaista vastaavina kalastuksesta huolimatta. Tarvittaessa kalakantoja voidaan täydentää istutuksin, joissa käytetään alkuperäisiä lajeja ja kantoja. Niissä järvissä, joihin on pitkän ajan kuluessa istutettu Inarin pohjasiikaa, hoitoa voidaan jatkaa. Yhdennetyn seurannan tutkimusalueeksi muodostettuun Vuoskojavriin (kohta 10) ei kuitenkaan istuteta mitään. Metsähallitus vahvistaa erikseen luonnonpuiston kalavesien hoitosuunnitelman (kohta 12).

Harvinaisten eläinten suojeluun kiinnitetään erityistä huomiota, ja tässä tarkoituksessa tehdään tarpeellisia toimenpi-

teitä. Alueelle vieraita eläinlajeja pyritään vähentämään, mikäli niistä aiheutuu vahinkoja alkuperäisille eloyhteisöille.

6
OPASTUS JA TIEDOTUS

Opastuksen neljä pääaihepiiriä ovat subarktinen luonto ja sen toiminta, rotkolaakson ja siihen liittyvien harjumuodostumien geologia, saamelaisten perinteiset elinkeinot ja sopeutuminen luontoon sekä alueella vallitsevat suojelumääräykset ja niiden tavoitteet. Opastusvarustus keskitetään Kevon retkeilyreitin päihin ja polkureittien varrelle. Opastuksen yhteydessä paikannimistä käytetään ensisijaisesti saamenkielistä asua.

6.1
Opastuspaikat

Kevon reitin päihin luonnonpuiston ulkopuolelle perustetaan kolme sellaista opastuspaikkaa, joihin pääsee autolla. Opastuspaikkojen varustuksena on mm. katettu suurehko opastustaulu tai -katos, paikoitustilat, käymälä, penkkejä ja pöytiä sekä tarpeelliset viitat ja tienvarren opastusmerkit. Opastuspaikat ovat seuraavat:

Kânesjavrin (Kenesjärven) opastuspaikka Utsjoen - Kaamasen tien varrella (kartta 2). Opastuspaikka keskittyy antamaan luonnonpuistosta yleiskuvan ja kertomaan siellä harjoitettavasta tutkimuksesta.

Suddesjohkan (Sulajoen) opastuspaikka Karigasniemen - Kaamasen tien varrella (kartta 3). Opastuspaikka keskittyy kertomaan yleistietoja luonnonpuistosta ja lisäksi paikallisesta väestöstä ja elinkeinoista. Opastuspaikan läheltä varataan tilaa käsitöiden ja muiden paikallisten tuotteiden myyntitoiminnalle.

Luobmosjohkan (Luomusjoen) opastuspaikka pistotien päässä noin 1,5 km Karigasniemen - Kaamasen tiestä (kartta 3). Paikka keskittyy kertomaan harjujakson geologiasta.

Ainakin Suddesjohkan opastuspaikkaan pyritään saamaan opas kesäajaksi.
Metsähallitus vahvistaa erikseen opastuspaikkojen yksityiskohtaiset suunnitelmat (kohta 12).
Kånesjavrin ja Suddesjohkan opastuspaikat paikoitusalueineen suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä tie- ja vesirakennuslaitoksen kanssa, ja niiden hoitovastuun jakamisesta sovitaan TVL:n ja metsähallituksen kesken.

6.2 Opasteet

Telttailualueiden yhteyteen voidaan sijoittaa paikan luonnosta tai historiasta kertovia opastustauluja. Kevon reitin varrelle voidaan sijoittaa kohdeopasteita. Luonnonpuiston rajojen merkintää täydennetään tarpeen mukaan metsähallituksen toimesta. Polkujen kohdalle puiston rajalle asetetaan puistosta ja sen rauhoitusmääräyksistä tiedottavat opastustaulut tai kilvet, ja puiston lähellä sijaitseville autiotuville sijoitetaan luonnonpuistosta kertovaa aineistoa. Yhdennetyn seurannan tutkimusalueena toimivan Vuoskojavrin (kohta 10) valuma-alue merkitään maastoon.

6.3 Luontopolut

Luonnonpuiston pohjoisosaan rakennetaan rengasmainen, osaksi Kevon reittiä seuraava luontopolku, joka alkaa Kånesjavrin opastuspaikasta. Sen ohjeellinen sijainti on merkitty karttaan 2. Se varustetaan maastoon sijoitetuin kohdeopastein tai erilliseen opastuslehtiseen viittaavin rastimerkein. Luontopolun märät kohdat varustetaan pitkospuin (kohta 7.2). Tämä Kevon luontopolku esittelee monipuolisesti subarktisen alueen luontoa ja luontaiselinkeinoja.

Luonnonpuiston lounaispuolelle rakennetaan toinen, harjuluontoon keskittyvä luontopolku, joka alkaa Luobmosjohkan opastuspaikalta (kartta 3). Metsähallitus vahvistaa luontopolkujen erityissuunnitelmat (kohta 12).

6.4
Opetuskäyttö

Luonnonpuiston aluetta saadaan käyttää opetukseen ja sen edellyttämään luvanvaraiseen liikkumiseen myös polkujen ulkopuolella. Opastuspaikkojen ja luontopolkujen aineisto tehdään sellaiseksi, että se palvelee myös paikallista kouluopetusta.

6.5
Painotuotteet

Luonnonpuistosta valmistetaan retkeilykartta sekä opaslehtinen tai -vihkonen suomeksi, ruotsiksi, saameksi, englanniksi ja saksaksi. Lisäksi laaditaan opastuspaikoissa ja luontopoluilla käyviä varten yksityiskohtaisempaa, opetuskäyttöön sopivaa aineistoa. Painotuotteissa tuodaan korostetusti esille suojelumääräyksiä ja suojelun tavoitteita.

7
PALVELUVARUSTUS JA HUOLTO

7.1
Tiet

Tutkimusasemalle johtavan Kevon yksityistien lisäksi luonnonpuiston alueelle ei tehdä uusia teitä. Tiealueeseen kohdistuvat turvallisuus- ym. näkökohtien vuoksi tarpeelliset toimenpiteet sallitaan metsähallituksen luvalla. Opastuspaikkojen yhteyteen rakennetaan paikoitusalueet (kohta 6.1). Pistotie Luobmosjohkan opastuspaikalle ylläpidetään kesäajokelpoisena. Luobmos-järvien ympäristön maastoliikenne järjestetään siten, ettei luonnolle, palveluvarustukselle tai retkeilylle aiheudu haittoja.

7.2
Polut

Luonnonpuiston poluston muodostavat Kevon reitti (58 km), siitä erkaneva Kamajohkan suulta Kuivin, Njavgoaivin ja Ruktajavrin autiotuville johtava paluurengas (37 km), Kuivitun-

turille johtava pistopolku (5 km) sekä Kevon reitin pohjoispään luontopolkurengas (n. 13 km) (kartat 1,2 ja 3). Luonnonpuiston lounaispuolelle rakennetaan toinen luontopolku (kohta 6.3).

Polut merkitään, viitoitetaan ja rakennetaan kesäkäyttöä varten. Ne tehdään laadultaan sellaisiksi, että retkeilijät pysyvät polulla. Kuivin autiotuvalta lounaaseen ja länteen johtavat polut viitoitetaan luonnonpuiston alueella myös talvikäyttöisiksi.

Paikkakuntalaisille sallittavat maastoreitit on esitetty kohdassa 9. Ne ovat erillään retkeilypoluista.

7.3 Telttailualueet

Luonnonpuiston poluston yhteydessä on enintään 15 telttailualuetta, jotka merkitään maastoon. Niiden ohjeellinen sijainti on esitetty kartoissa 1, 2 ja 3. Kuivin autiotuvan yhteydessä on lisäksi telttailumahdollisuus (kohta 7.4).

Telttailualueilla on mahdollisuus tulentekoon ja kuivakäymälä. Osalla telttailualueista voi olla laavu tai kesäkäyttöinen kota. Keskimmäisen Njåggaljavrin turvekammi ylläpidetään entistettynä kulttuurimaisema-alueena (kohta 4.3). Se palvelee samalla retkeilijöitä.

Telttailualueiden lisäksi metsähallitus ylläpitää kolmea vain paikallisia asukkaita varten tarkoitettua asentopaikkaa (kohta 9.2, kartat 2 ja 4). Metsähallitus voi tarvittaessa rakentaa asentopaikoille varusteiden säilytystilaa.

7.4 Autiotuvat

Luonnonpuistossa on 10 hengen yöpymiseen tarkoitettu Kuivin autiotupa. Vanha Madjoen tupa siirretään luonnonpuiston ulkopuolelle. Uusia autiotupia ei rakenneta eikä Kuivin tupaa laajenneta. Kuivin autiotupaan liittyy telttailualue (kohta

7.3). Luonnonpuiston polkuverkkoon liittyy toiminnallisesti kaksi puiston välittömässä läheisyydessä olevaa autiotupaa, Ruktajavrin ja Njavgoaivin tuvat.

7.5
Hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen rakennukset

Luonnonpuistossa olevien kahden valvontatuvan lisäksi rakennetaan Fiellokeädggeskaidin ja Suddesjavrin maastoon uudet valvontatuvat(kartat 2,3 ja 4). Lisäksi voidaan luonnonpuiston kaakkoispuolelle rakentaa vaatimaton tupa. Valvontatuvat ovat retkeilypolkujen ulkopuolella, ja ne pidetään lukittuina. Tupien yhteyteen rakennetaan riittävät varasto- ja sosiaalitilat.

Tutkimusta varten voidaan metsähallituksen luvalla pystyttää tilapäisiä suojia ja rakenteita.

Tsarsejohkan suun luonnonhoitoalueella (kartta 2) on kaksi aittaa, joita voidaan käyttää hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen tarpeisiin.

Luonnonpuiston ulkopuolella Kevojärvellä on puiston henkilökunnan työsuhdeasunto ja huoltorakennus.

7.6
Huolto

Telttailualueilla, autiotuvissa, valvontatuvissa ja metsähallituksen huoltamilla kalakentillä tarvittava polttopuu tuodaan luonnonpuiston ulkopuolelta. Kulttuurimaisema-alueiden ja historiallisten paikkojen rakenteisiin voidaan käyttää paikalta saatavia rakennusaineita. Palamattomat jätteet tuodaan pois luonnonpuistosta. Tätä varten telttailualueille järjestetään jätesäkkien välivarastointipaikat. Palavat jätteet voidaan polttaa telttailualueilla ja käymäläjätteet kompostoida.

8
HENKILÖKUNTA

Kevon luonnonpuistoa hoidetaan omana yksikkönään. Ensi vaiheen tavoite Kevon luonnonpuiston vakinaiseksi henkilökunnaksi on seuraava:

- 1 puistonhoitaja (yhteinen Lemmenjoen kansallispuiston kanssa)
- 1 puistomestari
- 1 valvoja
- 2 päätoimista huoltomiestä
- 1 osa-aikainen huoltomies

Lisätyövoimaa tarvitaan puiston rakennushankkeiden toteuttamisen yhteydessä. Kesäaikaisia oppaita pyritään saamaan alkuvaiheessa Suddesjohkan opastuspaikalle, luonnonpuiston käytön kehittyessä mahdollisesti myös Kånesjavrin opastuspaikalle.

9
LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Paikallisen väestön perinteisten luontaiselinkeinojen harjoittaminen on luonnonpuistossa sallittu siten kuin jäljempänä tarkemmin selitetään. Se pyritään kuitenkin ohjaamaan siten, ettei ristiriitoja keskeisten luonnonsuojelutavoitteiden kanssa synny.

Paikallisella asukkaalla tarkoitetaan tässä runkosuunnitelmassa Utsjoen kunnassa vuoden alussa henkikirjoitettua henkilöä.

Paikallisella luontaiselinkeinon harjoittajalla tarkoitetaan sellaista paikallista asukasta, joka täyttää luontaiselinkeinolain (610/1984) 4 §:ssä mainitut ehdot. Erityisestä syystä voidaan luontaiselinkeinonharjoittajaksi katsoa muukin henkilö, joka saa pääasiallisen toimeentulonsa luontaiselinkeinoista.

Liikkumiseen, leiriytymiseen ja tulentekoon liittyviä erivapauksia käyttävän paikallisen asukkaan on vaadittaessa voita-

va todistaa henkilöllisyytensä. Paikalliselle asukkaalle annetut erioikeudet tulen tekemiseen puiston alueelle eivät merkitse tulenteko-oikeutta ilman maanomistajan antamaa erillistä lupaa (laki palo- ja pelastustoimesta, 559/1975, 25 §).

9.1
Poronhoito

Luonnonpuistossa liikkumisesta ja leiriytymisestä annetut määräykset eivät koske poronhoitotyössä tapahtuvaa liikkumista, maastoliikennettä, ilma-alusten laskeutumista, leiriytymistä eivätkä kämppien ulkopuolella leiriytymisessä tarvittavan koivun ottoa poronhoitolain (444/48 ja 772/49) mukaisesti. Paimentopaikkojen ym. rakennusten puuhuoltoon ja aitojen rakentamiseen tms. tarvittavan puun ottoon on hankittava lupa. Luonnonpuiston puuhuoltosuunnitelmassa (kohta 12) osoitetaan ne alueet, joilta voidaan ottaa puuta paliskunnan tarpeisiin. Poronrehun kokoaminen sekä porokoiran käyttö sallitaan. Mahdollisesti tarvittavien kämppien, aitojen ja muiden rakenteiden paikat, leiriytyminen sekä kesäaikaiset maastoajoreitit sovitaan paliskunnan kanssa siten, etteivät arvokkaimmat luonnonkohteet vahingoitu tai retkeilyreittien käyttö häiriinny. Teitä ei rakenneta.

9.2
Marjastus ja sienestys

Kevon luonnonpuistossa on marjojen ja sienien poimiminen sallittu paikallisille asukkaille. He saavat tässä tarkoituksessa liikkua jalan koko luonnonpuiston alueella. Paikallisille luontaiselinkeinon harjoittajille myönnetään marjastusta ja sienestystä varten lupia maastoajoneuvolla ajamiseen erikseen vahvistettavilla reiteillä sekä ilma-alusten laskeutumiseen. Ohjeelliset reitit on merkitty karttaan 4.

Marjastuksen ja sienestyksen yhteydessä sallitaan leiriytyminen ja tulenteko muuallakin kuin telttailualueilla sekä leiriytymiseen välttämätön koivun käyttö. Kevojoen laaksossa ei leiriytymistä tai tulentekoa kuitenkaan sallita muualla kuin huolletuilla telttailualueilla. Leiriytyminen ja tulenteko on

kielletty myös Vuoskojavrin yhdennetyn seurannan tutkimusalueella (kohta 10). Paikallisten asukkaiden leiriytymistä varten metsähallitus ylläpitää ja huoltaa lisäksi kolmea sellaista asentopaikkaa, jotka eivät ole retkeilijöiden käytössä (kartat 2 ja 4).

9.3 Kalastus

Kalastus on sallittu niille, joilla on alueen vesissä kalastusoikeus. He saavat tässä tarkoituksessa liikkua luonnonpuiston alueella. Muillekin paikallisille luontaiselinkeinon harjoittajille voidaan antaa kalastuslupia sikäli kuin kalavesien hoitosuunnitelma (kohta 12) antaa siihen mahdollisuuden. Puiston hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisessa työtehtävässä toimivalla metsähallituksen henkilökunnalla on luonnonpuistossa kalastusoikeus. Muille kuin edellä mainituille ei kalastusta sallita.

Paikallisille luontaiselinkeinon harjoittajille sekä niille paikallisille jakokunnan osakkaille, joilla on vesissä kalastusoikeus, annetaan lupia moottoriveneen ja moottorikelkan käyttöön, ilma-alusten laskeutumiseen sekä maastoajoneuvon käyttämiseen kalastuksen yhteydessä erikseen vahvistettavilla reiteillä. Ohjeelliset reitit on merkitty karttaan 4.

Kalastuksen yhteydessä tarpeellinen leiriytyminen on sallittu siten kuin kohdassa 9.2 on selitetty.

Edellä esitetystä poiketen kalastus pyritään kieltämään yhdennetyn seurannan tutkimusalueeksi varatussa Vuoskojavrissa; siinä sallittaisiin vain tutkimuksen edellyttämien näytteiden ottaminen (kohta 10).

9.4 Metsästys

Paikallisille asukkaille on metsästyslainsäädännön asettamissa rajoissa sallittu suden, ahman ja karhun metsästys.

Paikallisille asukkaille annetaan lupia myös riekon, kiirunan, hirven, jäniksen, ketun, minkin, vesilintujen ja metsä-

hanhen pyyntiin siinä mitassa kuin riistakannat sen kestävät. Myrkkypyyntiä tai ajavan koiran käyttöä ei sallita. Pyyntilupia annettaessa etusija annetaan luontaiselinkeinon harjoittajille.

Jos jokin riistalaji suurpetoja lukuun ottamatta on häviämässä puistoalueelta, metsähallitus voi päätöksellään rauhoittaa sen.

Paikallisille luontaiselinkeinon harjoittajille annetaan lupia riekon pyynnin järjestelyissä tarvittavaan moottorikelkan käyttöön ja ansarisujen ottoon.

Paikallisille asukkaille annetaan lupa kaadetun hirven ja karhun pois kuljettamiseen moottorikelkalla.

Metsästyksen yhteydessä tarpeellinen leiriytyminen on sallittu siten kuin kohdassa 9.2 on selitetty.

9.5
Muut luonnonkäyttömuodot

Sellaiselle puiston naapurina vakinaisesti asuvalle, jolla ei ole omaa puuta riittävästi, voidaan luovuttaa koivua polttopuuksi luonnonpuiston alueelta hänen talonsa läheltä erikseen vahvistettavan puuhuoltosuunnitelman mukaisesti (kohta 12). Samoin voidaan luovuttaa koivua polttopuuksi paimentopaikkojen sekä luontaiselinkeinon harjoittajien kammien tarpeisiin.

Verkkotelineisiin tarvittavien koivujen ja kenkäheinien vähäinen ottaminen on paikallisille asukkaille sallittu ilman eri lupaa.

Mäntyä ei luovuteta mihinkään tarkoitukseen.

9.6
Käyttöoikeuden luovutukset

Metsähallitus voi antaa paikalliselle luontaiselinkeinon harjoittajalle luvan sellaisen turvekammin rakentamiseen, joka

on tarpeellinen luontaiselinkeinojen harjoittamista varten. Tällaisen turvekammin rakennusaineiksi voidaan käyttää luonnonpuistosta otettavaa koivua, turvetta ja maata. Kamminpaikoista tehdään kirjallinen käyttöoikeuden luovutussopimus.

Maa- ja metsätalousministeriön mahdolliset päätökset Utsjoen kunnan alueella valtion maalla tapahtuvasta karjan maksuttomasta lainduntamisesta eivät oikeuta ilman erillistä lupaa tapahtuvaan laiduntamiseen luonnonpuistossa. Puiston lähellä asuvalle luontaiselinkeinon harjoittajalle voidaan antaa lupa karjan laiduntamiseen luonnonpuiston alueella.

9.7
Luonnonpuiston sisällä olevat yksityispalstat ja rasitteet

Luonnonpuiston sisällä oleville yksityistiloille ja palstoille on annettu valtionmaahan kohdistuvia rasiteoikeuksia, joita rauhoitussäännöket eivät muuta. Tiloille ja palstoille osoitetaan tarvittaessa kulku-urat siihen saakka, kunnes rasiteurat on vahvistettu.

Puistoalueen vesiin kohdistuvat erityisperusteiset kalastusoikeudet on määritelty kiinteistökohtaisesti Utsjoen kunnan vesipiirirajakäynnin yhteydessä.

Kevon luonnonpuistossa oli 1.1.1990 karttalehdittäin seuraavia yksityistiloja tai niiden palstoja (rekisterikartta 1:20 000):

Peruskarttalehti	RNo (kirkonkylä)	Palstoja kpl
391410	28:	0
391410	36:19	1
391410	68:	1
391410	41:7	2
391410	41:9	1
391410	41:3	1
391410	41:22	1
391410	41:24	1
391410	41:14	1
391410	41:16	1
391410	41:17	1
391410	41:15	1
393201	28:	2
393201	40:8	1
393201	40:2	1
393201	40:3	1
393201	40:4	1
393201	44:4, 44:5	1
391312	28:	2
391312	29:	2
391312	30:	2
	Palstoja	25 kpl

Yksityispalstat pyritään ostamaan valtiolle vapaaehtoisin kaupoin luonnonpuistoon liittämistä varten.

9.8 Matkailun yritystoiminta

Matkailun yritystoiminta luonnonpuistossa edellyttää metsähallituksen lupaa ja sen asettamien ehtojen perusteella laadittua kirjallista sopimusta. Luonnonpuistossa sallitaan opastettujen retkien järjestäminen puistoa koskevien liikkumismääräysten puitteissa. Opastettujen hiihtoretkien huoltoa varten voidaan antaa lupia moottorikelkan käyttöön erikseen vahvistettavalla reitillä.

Metsähallitus ei järjestä Kevon reitin yhteyteen sellaisia matkailupalveluja, jotka kilpailisivat paikallisten matkailuyritysten kanssa, vaan leirintä-, majoitus- ja ravitsemuspalvelujen tarvitsijat ohjataan lähistön yrityksiin. Näiden kanssa pyritään vastaavasti yhteistyöhön luonnonpuistoa ja luonnonsuojelua koskevan opastus- ja tiedotusaineiston sijoittamisessa.

9.9
Viranomaisten toiminta

Liikkumista, leiriytymistä, tulentekoa, maastokulkuneuvojen ja moottoriveneen käyttöä sekä ilma-alusten laskeutumista koskevat rajoitukset eivät koske puiston valvonta- ja hoitotehtävissä eivätkä poliisi-, rajavartio-, pelastuspalvelu-, kulontorjunta- tai vastaavissa viranomaistehtävissä liikkuvia. Maastoajoneuvoliikenteestä sovitaan ko. viranomaisten kanssa. Muu kuin hätätapauksiin liittyvä kesäaikainen maastoliikenne luonnonpuistossa on sallittu vain perustelluista syistä. Luonnonpuistolle laaditaan erikseen vahvistettava kulontorjunta- ja pelastuspalvelusuunnitelma yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa (kohta 12).

10
TUTKIMUS

Metsähallitus toimii kiinteässä yhteistyössä Lapin tutkimuslaitos Kevon kanssa perusinventointien sekä muun luonnonpuiston hoitoa ja suojelua palvelevan tutkimuksen järjestämiseksi. Metsähallitus osallistuu määrärahojensa puitteissa puiston hoitoon tarvittavien perusinventointien suorittamiseen sekä luonnon muutosten seurantaa varten tarpeellisten näytealojen perustamiseen ja ylläpitämiseen.

Luonnonpuistossa olevia valvontatupia ja autiotupia voidaan käyttää sopimuksen mukaan alueella suoritettavan tutkimuksen tilapäisinä tukipisteinä silloin, kun se voi tapahtua hoitoa, valvontaa tai retkeilyä häiritsemättä (kohdat 7.4 ja 7.5).

Metsähallitus myöntää tutkimusluvat luonnonpuistoon.

Vuoskojavri valuma-alueineen (n. 200 ha, josta vettä 17 ha) on ns. yhdennetyn seurannan tutkimusalue, jonka luonnontila ylläpidetään erityisen tarkoin; mm kalastus pyritään kieltämään (kohta 9.3.). Alue merkitään maastoon, ja leiriytyminen ja tulenteko sillä kielletään (kohta 9.2). Vuoskojavrilla saadaan ylläpitää ympäristön tilan muutosten tutkimista varten miehittämätöntä seuranta-asemaa tarpeellisine rakennelmineen ja laitteineen. Tutkimuslaitteiden huoltoa varten osoitetaan tarvittaessa maastoajoneuvojen kulku-ura Kevojärveltä Vuoskojavrille.

Luonnonpuiston pohjoisosassa kartoissa 2 ja 4 osoitetuilla tutkimusaseman lähialueilla sallitaan Kevon tutkimustoiminnan vaatima kulkeminen ja pienimuotoisten tieteellisten luonnonkokeiden tekeminen Kevon johtokunnan etukäteen hyväksymien ohjelmien puitteissa sen mukaan kuin Kevon tutkimusluvassa tarkemmin määritellään.

Lapin tutkimuslaitos Kevo voi antaa luvan myös muuhun kuin tutkimuslupansa edellyttämään liikkumiseen kartoissa 2 ja 4 osoitetuilla aseman lähialueilla edellyttäen, että luonnolle ei koidu siitä haittaa. Liikkumisesta on ilmoitettava luonnonpuiston valvojalle.

11 YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN JA PAIKALLISEN VÄESTÖN KANSSA

Luonnonpuiston hallinnasta ja hoidosta vastaava metsähallitus kutsuu tuekseen Kevon luonnonpuiston neuvottelukunnan. Se on luonnonpuistosta kiinnostuneiden eri eturyhmien edustajista vapaaehtoisuuspohjalla koottu neuvoa antava elin, joka voi tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja.

12
ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT

Metsähallitus vahvistaa erikseen Kevon reitin päihin tulevien kolmen opastuspaikan suunnitelmat (kohta 6.1), luonnonpuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelman (kohta 5), luontopolkujen erityissuunnitelmat (kohta 6.3), puuhuoltosuunnitelman (kohdat 7.6 ja 9.5 sekä kulontorjunta- ja pelastuspalvelusuunnitelman (kohdat 4.1 ja 9.9). Kiinteiden muinaisjäännösten hoitosuunnitelmat metsähallitus vahvistaa museoviraston hyväksymällä tavalla (kohta 4.4).

Muilta osin noudatetaan metsähallituksen suunnittelu- ja toteutusohjeita.

13
KARTAT

Kartta 1. Hoidon osa-alueet ja palveluvarustus n. 1:150 000
Kartta 2. Luonnonpuiston pohjoisosan maankäyttö 1:50 000
Kartta 3. Luonnonpuiston lounaispuolen palveluvarustus 1:50 000
Kartta 4. Paikallisen väestön luonnonkäyttö sekä hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen rakennukset n. 1:150 000

Kartta 1

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMA

Hoidon osa-alueet ja palveluvarustus

- luonnonhoitoalue (niitty)
- kulttuurimaisema-alue
- historiallinen tai esihistoriallinen paikka (peurahauta, raunio tms)
- viitoitettu retkeilypolku
- opastuspaikka ja paikoitus
- telttailualue ja tulentekopaikka
- autiotupa ja telttailumahdollisuus
- luonnonpuiston raja (laki 674/81)

Pohjakartta © maanmittaushallitus

0 5 10 km

Kevon rotkon alue:

* Liikkuminen kielletty 1.4.–19.6.
* Liikkuminen sallittu merkityillä poluilla 20.6. - 15.10.
* Liikkuminen sallittu koko alueella 16.10. - 31.3.

Tunturialue:

* Liikkuminen sallittu merkityillä poluilla 1.5. - 15.10.
* Liikkuminen sallittu koko alueella 16.10. - 30.4.

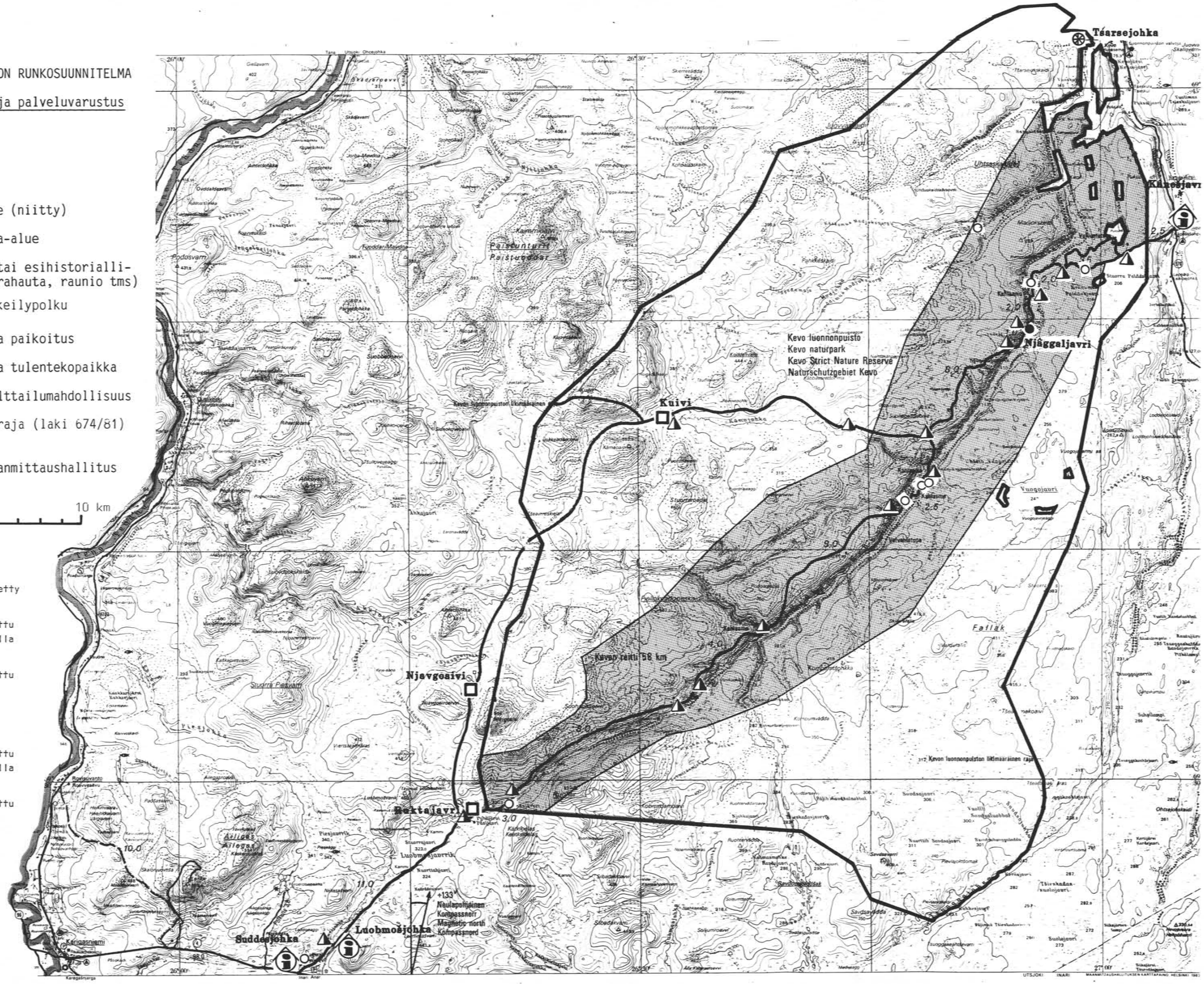

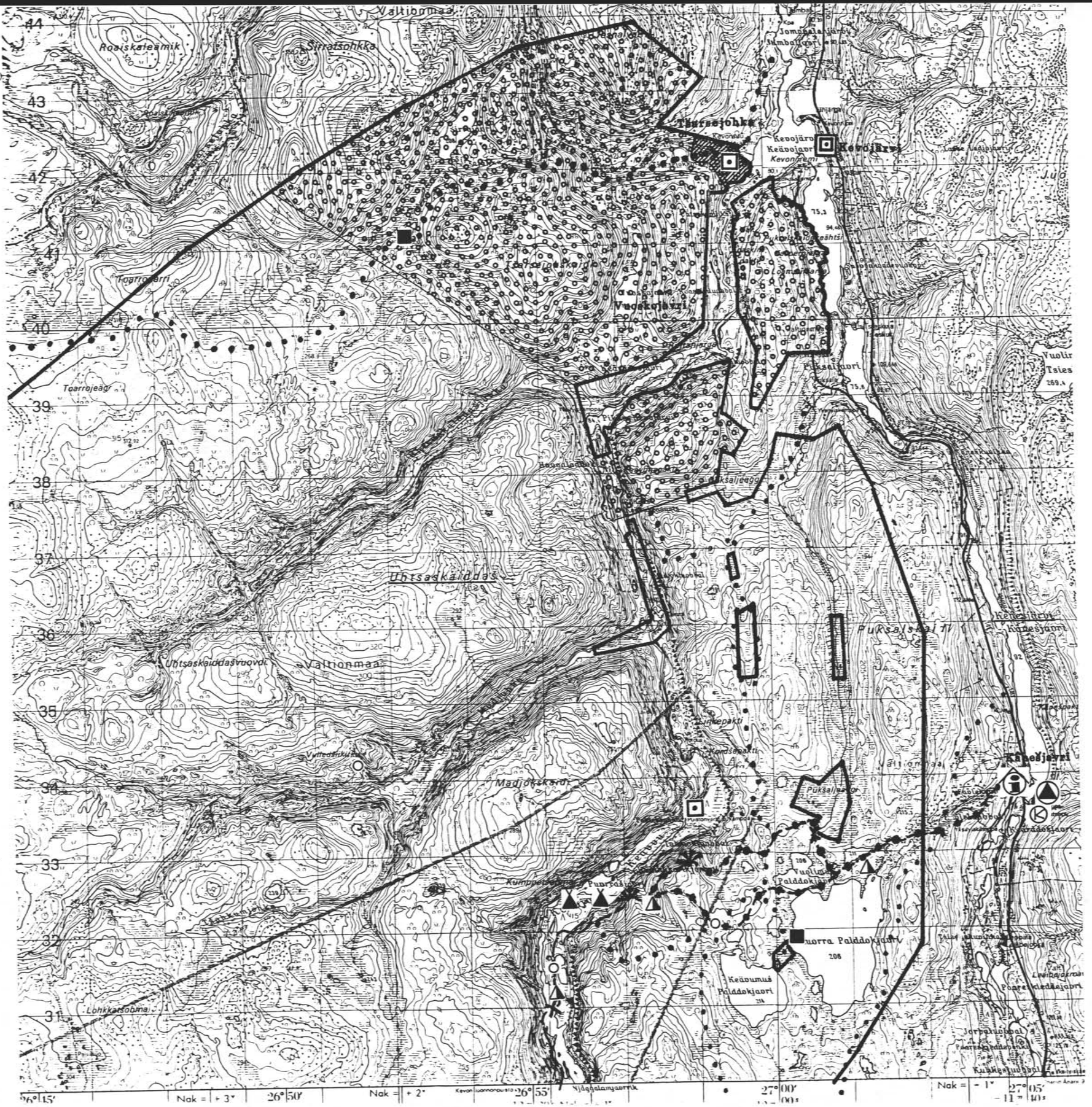

Kartta 2

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMA

Luonnonpuiston pohjoisosan maankäyttö

- luonnonpuiston raja (laki 674/81)
- Kevon tutkimusaseman lähialue (ks. kohta 10)
- luonnonhoitoalue (niitty)
- historiallinen tai esihistoriallinen paikka (peurahauta, raunio)
- opastuspaikka ja paikoitusalue
- viitoitettu retkeilypolku
- viitoitettu retkeilypolku, joka varustetaan luontopoluksi
- telttailualue ja tulentekopaikka
- polkusilta
- kahlaamo
- näköalapaikka
- leirintäalue, kahvio (yksityinen)
- maastoreitti, jolle voidaan myöntää ajolupia paikallisille luontaiselinkeinojen harjoittajille (linjaus ohjeellinen)
- kammi tai muu paikallisten luontaiselinkeinojen harjoittajien käyttämä kalastus- tai metsästysrakennus
- paikallisille asukkaille varattu asentopaikka eli leiriytymis- ja tulentekopaikka, jonka metsähallitus huoltaa
- henkilökunnan asunto ja huoltotukikohta
- valvontatupa

Pohjakartta © maanmittaushallitus

0 1 2 3 4 km

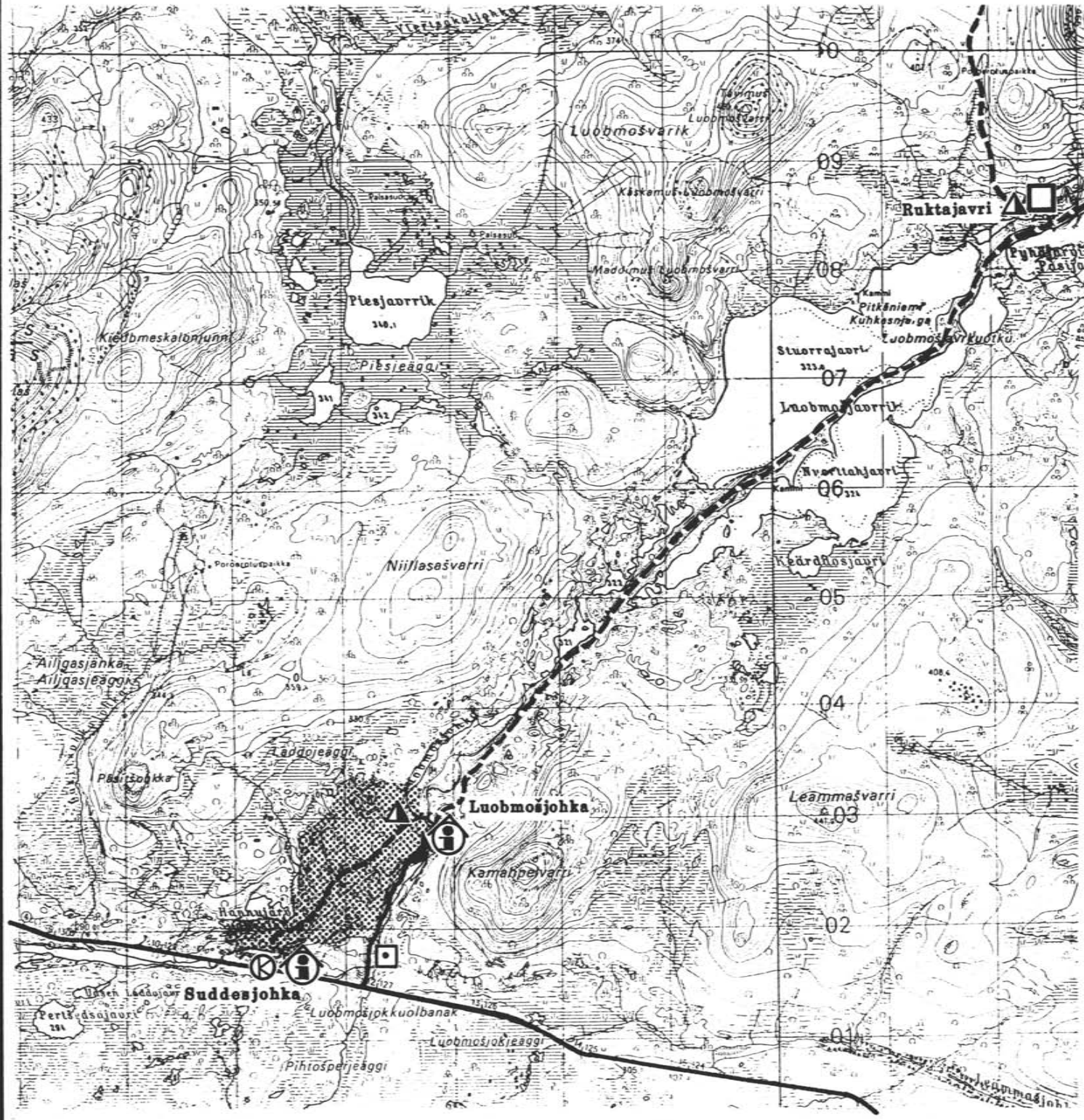

Kartta 3

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMA

Luonnonpuiston lounaispuolen palveluvarustus

- yleisölle avoin tie
- viitoitettu retkeilypolku ja silta
- alue, jolle perustetaan luontopolku
- opastuspaikka ja paikoitusalue
- autiotupa ja telttailumahdollisuus
- telttailualue
- valvontatupa
- tilavaraus käsitöiden myynti- ja kioskitoimintaa varten
- luonnonpuiston raja (laki 674/81)

0 1 2 3 4 km

1 : 50 000

Kartta 4

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMA

Paikallisen väestön luonnonkäyttö sekä hallinnon, valvonnan ja tutkimuksen rakennukset

- paikallisille asukkaille varattu asentopaikka eli leiriytymis- ja tulentekopaikka, jonka metsähallitus huoltaa
- kammi tai muu paikallisten asukkaiden käyttämä kalastus- tai metsästysrakennus
- maastoreitti, jolle voidaan myöntää ajolupia paikallisille luontaiselinkeinojen harjoittajille
- henkilökunnan asunto ja huoltotukikohta
- valvontatupa, jota voidaan käyttää myös tutkimuksen tukikohtana
- Kevon tutkimusaseman lähialue (ks. kohta 10)

Pohjakartta:
©maanmittaushallitus

0 5 10 km

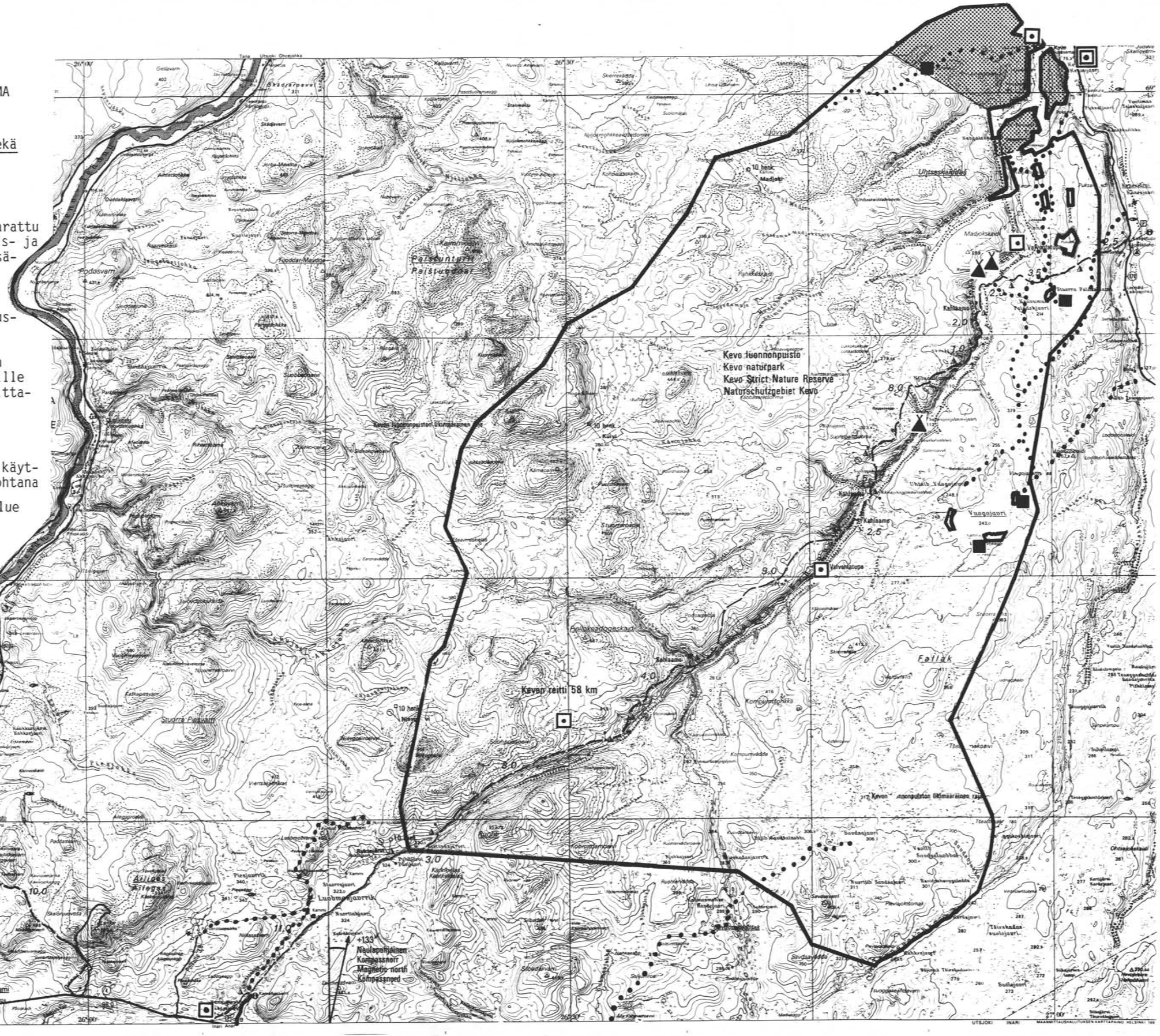

KEVON LUONNONPUISTON KUVAUS

(Teksti: Unto Laine ja metsähallituksen luonnonsuojelualuetoimisto, julkaistu maanmittaushallituksen ulkoilukartassa "Kevo" 1983)

KEVON LUONNONPUISTO

Kevon luonnonpuisto on tieteelle arvokas luonnonsuojelualue, joka perustettiin vuonna 1956 ja laajennettiin yli kaksinkertaiseksi vuonna 1982. Puiston pinta-ala on noin 722 km². Alue pyritään säilyttämään luonnontilaisena. Yleisön liikkumista on tämän vuoksi voimakkaasti rajoitettu. Retkeily on kuitenkin mahdollista pitkin polkureittiä. Paikallisella väestöllä on tiettyjä oikeuksia luontaiselinkeinojen harjoittamiseen. Luonnonpuiston pohjoispäässä toimii monipuolista luonnontieteellistä tutkimusta tekevä Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevo.

Maisemalliset yleispiirteet

Kevon luonnonpuistossa vaeltava retkeilijä kokee kurulaaksoa ympäröivän maiseman eli skaidin avaran laakeana, monin paikoin jopa yllättävän helppokulkuisena erämaataipaleena, jossa vuorottelevat kuivat moreenikankaat, saappaita vaativat suopainanteet sekä sadesäillä liukkaat rapautumalouhikot. Paikoitellen maisema kuitenkin vaihtuu idästä ja lännestä purkautuvien jokiuomien takia jyrkiksi rinteiksi, joita on uuvuttavaa kavuta ylös alas keskikesän helteessä. Erämaatunnelmaa lisäävät skaidilta kuuluva kapustarinnan surumielinen viheltely, piekanan vihlova kirkaisu tunturikoivun latvasta, jokirannalta kantautuva rantasipin kaihoisa piipitys tai suolammelta kajahtava kuikan melodinen "laulu". Kaukana lännessä erottuvat yli 600 metrin korkeuteen kohoavat Paistuntureiden pyörölaet, joiden rinteillä voi viileinä kesinä olla kauan säilyviä lumilaikkuja. Paljon etäämpänä pohjoisluoteessa siintävät Norjan kuuluisat lumihuippuiset gaissa-tunturit. Kevon laaksoa skaidilta lähestyvä retkeilijä saapuu kuin varkain jättiläismäisen, kutakuinkin koillis-lounaissuuntaisen kanjonin reunalle, jonka pohjalla virtaa vähävetinen Kevojoki. Kurulaakso on pohjoisosassaan, joen alajuoksulla, leveän u-mainen, mutta Njåggal-järviltä etelään rinteet jyrkkenevät nopeasti ja laakso saa v-muodon. Varsinkin itärannalla on jyrkkiä kallioseinämiä ja laajoja rapautumalouhikkoja. Sykähdyttävimmän maisemallisen elämyksen pohjoisesta saapuva vaeltaja kokee Njåggal-järvien pohjoispuolisella harjanteella, josta avatuu etelään silmänkantamattomiin hivelevän kaunis järvimaisema. Luobmoš-järviltä saapuva retkeilijä taas haukkoo henkeään Ruohtir-tunturit ohitettuaan huomatessaan äkkiä olevansa kesyttömän kanjonin eteläreunalla, "Kevonseinällä", josta pohjoiseen avautuva näköala tarjoaa järvilampareita ja hitaasti jokeen vyöryviä sorakeiloja kuunmaisemaa muistuttavana panoraamana.

Geologiaa

Laaksoaan kuluttava Kevojoki, rapautuminen ja routa muuttavat jatkuvasti Kevon aluetta ja sen pinnanmuotoja. Nykyiset olot eivät kuitenkaan riitä selittämään mahtavan rotkolaakson syntyä. Se on muodostunut paljon ennen viimeistä jääkautta syntyneeseen kallioperän murtumalinjaan, jota mannerjää ja virtaavat vesimassat ovat kuluttaneet. Tällaisia lounaasta koilliseen tai eteläst pohjoiseen suuntautuneita laaksojaksoja on Utsjoen alueella useitakin, mutta Kevon rotko on niistä komein.

Vuosituhansien kuluessa jyrkkien, etupäässä kurun itärannalla sijaitsevien pahtojen kalliot ovat vähitellen rapautuneet lämpövaihtelujen ja rakoihin jäätyvän veden vaikutuksesta. Lohkareiden irrotessa ja pudotessa alas kallioseinämät loittonevat hitaasti toisistaan ja laakso levenee. Irronnut kiviaines on kasautunut jyrkänteiden juurelle mahtaviksi rakkakivikoiksi ja vyörykeiloiksi. Rapautumalohkareiden koko vaihtelee kivilajin kovuuden mukaan. Pääasiassa alueella vallitsevat verraten vaikeasti rapautuvat, piihappopitoiset kivilajit: graniitti, gneissi ja dioriitti. Tuoreissa ruhjepinnoissa voi paikallisesti nähdä sarvivälkepitoisia amfiboliitteja ja gabroja. Kaikkein rehevimmissä rinteissä voi olla hiukan kalsiumpitoisia mineraaleja, mm. epidoottia ja diopsidia. Laakson eteläosassa on eniten granuliittijakson kivilajeja, joita luonnehtii tummanpunaisten granaattikiteiden runsaus. Paikoitellen esiintyy myös emäksisempiä metamorfoosi-kivilajeja, noriitteja ja gabroja.

Jääkauden loppuvaiheen sulamisvirrat ovat lajitelleet ja kasanneet rapautumistuotteita sorapenkereiksi, kumpareiksi ja harjuiksi laakson pohjalle, varsinkin joen alajuoksulle. Saman jääkautisen muinaisjoen aikaansaannosta on Kevon rotkon jatkeeksi tasaiselle maalle muodostunut mahtava, Luobmoš-järvien välistä luikerteleva harjujakso suppakuoppineen ja pöydäntasaisine sorakenttineen.

Alajuoksullaan Kevojoki kiemurtelee sorapenkereiden välissä ja muuttaa jatkuvasti uomaansa syövyttäen niihin uusia jyrkkiä törmiä. Yläjuoksullaan vähävetinen joki ja sen sivujoet virtaavat ahtaassa rotkonpohjassa, ne solisevat paikoin jopa jyrkänteistä alas sortuneen lohkareikon sisällä. Korkeat kalliokynnykset ovat luoneet putouksia, joista vaikuttavimmat ovat retkeilypolun varrella Fiellokeädggejohkan suussa ja Kevon rotkon alkupäässä, "Kevon peräseinällä".

Jääkautisten sulavesivirtojen vanhoja uomia näkyy myös korkealla tuntureiden rinteessä vakuurteina ja penkereinä esimerkiksi Ruohtir-tunturilla ja Njavgoairoaivilla. Rinteissä on paikoin nähtävissä myös solifluktio- eli vuotomaata, jonka sulanut pintaosa valuu hitaasti syvemmällä olevaa routaista maata pitkin ja aiheuttaa tunturikoivujen kallistumista ja käyristymistä.

Skaidin kasvillisuus

Jokilaaksoa ympäröivä skaidialue käsittää kangasmaita, roudan myllertämiä suopainanteita, jäkäläpeitteisiä rakkakivikoita ja rehevämpiä, lähteisiä purolaaksoja. Paljakka-alueita lukuunottamatta maisemaa verhoaa matalan omenapuumainen hieskoivutyyppi, tunturikoivu *(Betula pubescens* var. *tortuosa)*. Kevon luonnonpuiston tunturikoivu on pääosaksi monirunkoista, usein pensasmaista tyyppiä. Vain puiston länsireunalla voi paikallisesti esiintyä yksirunkoista muotoa.

Kosteammilla paikoilla muodostaa vaivaiskoivu *(Betula nana)* pensaikkoja. Purojen varsia myötäilevät pajukot, joiden valtalajeja ovat harmaalehtiset pohjanpaju *(Salix lapponum)* ja tunturipaju *(S. glauca)* sekä vihreälehtiset kalvaspaju *(S. hastata)*, kiiltopaju *(S. phylicifolia)* ja lettopaju *(S. myrsinites)*. Kenttäkerroksessa on verraten vähän varsinaisia tunturilajeja. Näistä ovat tavallisimpia ruukkuteriöinen kurjenkanerva *(Phyllodoce caerulea)*, mustamarjainen riekonmarja *(Arctostaphylos alpinus)*, kellanvalkeakukkainen lapinkuusio *(Pedicularis lapponica)*, synkän värinen punakko *(Bartsia alpina)*, matalaa ohdaketta muistuttava sinipunakukkainen lääte *(Saussurea alpina)*, kääpiökokoinen liljakasvi karhunruoho *(Tofieldia pusilla)* ja tahmealehtinen siniyökönlehti *(Pinguicula vulgaris)*. Hyvin yleinen on runsaasti marjova pohjanvariksenmarja *(Empetrum hermaphroditum)*. Katajikkoisilla kohdilla on pieniä niittylaikkuja, joiden koreimpia lajeja ovat kulleron *(Trollius europaea)* ohella väriltään suuresti vaihteleva metsäkurjenpolvi *(Geranium sylvaticum)*, matala pohjankultapiisku *(Solidago virgaurea* ssp. *minuta)* ja satunnaisesti marjova mesimarja *(Rubus arcticus)*.

Puiston eteläosan skaidi on ylävämpää tarjoten mahdollisuudet monipuolisemmalle tunturilajistolle. Täällä näkee punakukkaisen sielikön *(Loiseleuria procumbens)*, maata pitkin suikertavan kääpiöpajun *(Salix herbacea)*, routakumpuja suosivan patjakasvin uuvanan *(Diapensia lapponica)* sekä yksimykeröisen tunturikeltanon *(Hieracium alpinum)* ja sahramivoikukan *(Taraxacum croceum)*. Lumenviipymärinteillä koreilevat siro sammalvarpio *(Cassiope hypnoides)* ja rauhoitettu tähtirikko *(Saxifraga stellaris)*. Roudan myllertämissä kohdissa voi kasvaa lapinvuokko *(Dryas octopetala)* pieninä laikkuina.

Suot

Kevon luonnonpuistossa soiden osuus on lähinnä pinnanmuodoista johtuen vähäisempi kuin esimerkiksi Inarin keski- ja eteläosissa. Niiden yleiskuva on mosaiikkimainen, sillä niissä vaihtelevat karummat räme- ja nevatyypit ohutturpeisten, mineraalipohjaisten lettokuvioiden kanssa. Rimpisyys ja roudan aiheuttama jänteisyys antavat niille aapasuotyyppiin viittaavia piirteitä. Rinnemailla on liikkuvan pohjaveden aiheuttamaa ravinteisuutta. Monilajisesta sarojen suvusta *(Carex)* mainittakoot suuria kaulamättäikköjä muodostavat mätässara *(C. cespitosa)* ja tupassara *(C. juncella)*. Luhtavilla ja tupasvilla *(Eriophorum angustifolium* ja *E. vaginatum)* antavat suomaisemalle pumpulinpehmeän yleissävyn. Rimpikohdissa voi apilalehtinen raate *(Menyanthes trifoliata)* kukkia runsaana. Muita ravinteisten suopaikkojen lajeja ovat mm. pitkälehtikihokki *(Drosera anglica)*, punakko *(Bartsia alpina)*, lettopaju *(Salix myrsinites)*, siniyökönlehti *(Pinguicula vulgaris)* sekä tupasluikka *(Scirpus cespitosus)* ja villapääluikka *(S. hudsonianus)*. Erityisen runsaita ovat monet lehtisammalsuvut, joista mainittakoot sirppisammalet *(Drepanocladus)*, kuirisammalet *(Calliergon)*, lehväsammalet *(Rhizomnium)* ja kilpisammalet *(Cinclidium)* sekä yksittäisinä lajeina kultasammal *(Tomentypnum nitens)*, rassisammal *(Paludella squarrosa)* ja lettoväkäsammal *(Campylium stellatum)*. Lähteisillä paikoilla viihtyvät mm. juurehtiva ja veden allakin innokkaasti kukkiva "lapinrentukka" *(Caltha palustris* var. *radicans)*, matalakasvuinen pohjanluhtalitukka *(Cardamine pratensis* ssp. *polemonioides)* ja vilukko *(Parnassia palustris)*. Karummilla, rahkasammalvaltaisilla suotyypeillä kasvaa hillan ohella pienimarjaista pikkukarpaloa *(Vaccinium microcarpum)* ja vaikeasti havaittavaa karvayökönlehteä *(Pinguicula villosa)*. Tuntureiden ylävämmissä osissa muodostaa aapasara *(Carex rotundata)* pieniä soistumia. Varsinaisia palsoja, noita ikiroudan muovaamia turvekumpuja, tavataan eniten Kevon luonnonpuiston kaakkoisreunalla.

Rotkolaakson kasvillisuus

Kurulaakson kasvilajisto on lähiympäristöön verrattuna monipuolinen. Paitsi putkilokasvistossa myös sammal- ja jäkälälajistossa tavataan monia harvinaisuuksia. Jokilaakson yleisimpiä lajeja ovat jo skaidilta tutut karhunruoho, lääte, punakko, siniyökönlehti sekä nurmitatar *(Polygonum viviparum)* ja vaatimattoman koristeellinen tunturiängelmä *(Thalictrum alpinum)*.

Erityisen mielenkiintoisia ovat itärannan kalliojyrkänteet eli pahdat, joiden alla leviää laajoina röykkiöinä rapautumarinnelouhikko, rakka. Näiden kasvikeitaiden erikoispiirteitä ovat mm. edulliset valaistusolot, kesällä herkästi lämpiävät ja talvella lumettomat, osittain valuveden jäähdyttämät rinteet sekä lukuisat rapautumalla syntyneet pengermät, joihin on keräytynyt hienojakoisia aineksia. Lisäksi ravinteiset valuvedet yhdessä pahtojen hyllyillä pesivien lintujen pesistä tippuvan lannan kanssa rikastuttavat kasvualustaa. Syystä sanotaankin Kevojoen pahtoja botaanisiksi pienoispuutarhoiksi. Luonteenomaisia pahtapengermien lajeja ovat mm. pahtarikko *(Saxifraga nivalis)*, valkokukkainen tunturihärkki *(Cerastium alpinum)*, sinertäväkortinen pahtanurmikka *(Poa glauca)* sekä Utsjoella vain Kevon laaksossa tavattava ruijanpahtahanhikki *(Potentilla nivea* ssp. *chamissonis)*. Njåggal-järviltä etelään rönsyilee kallioseinämillä anivarhain keväällä kukkiva sinirikko *(Saxifraga oppositifolia)*. Erityisen rikas laakso on saniaislajistoltaan. Täällä tavataan mm. yksi vain pohjois-Uralilla ja Grönlannissa kasvava alvejuurilaji.

Rakkalouhikoissa näkee yksittäin itusilmuista nuokkurikkoa *(Saxifraga cernua)*, kuivuutta kestävää mätäsrikkoa *(Saxifraga cespitosa)* sekä kookasta isokynsimöä *(Draba daurica)*. Muutamissa yläjuoksun louhikoissa kasvaa maksaruohoja muistuttava kultarikko *(Saxifraga aizoides)*. Piekanan pesäpengermien juurelta löytää lähes säännöllisesti sinikukkaista "lemmikkiä", kalliosirkunjyvää *(Lappula deflexa)*.

Pahdanaluslehdoissa viihtyvät mm. lapinpunaherukka *(Ribes spicatum* ssp. *lapponicum)*, koristeellinen keltainen lapinorvokki *(Viola biflora)* ja pensasmainen peuranvirna *(Astragalus frigidus)* sekä siniterіöinen lapinlemmikki *(Myosotis decumbens)*.

Jokivarsipajukoissa kasvavat harvakseltaan kellosinilatva *(Polemonium acutiflorum)* ja kalpeankeltakukkainen, miltei sammalikkoon hautautunut lapinleinikki *(Ranunculus lapponicus)*. Keväisten tulvien muovaamilla hiekkasärkillä tulevat toimeen vain harvat lajit: sinipunakukkainen tunturikurjenherne *(Astragalus alpinus)*, kirpeän oksaalihappoinen hapro *(Oxyria digyna)*, möyheäversoinen väinönputki *(Angelica archangelica)* ja ylvään koristeellinen kaarlenvaltikka *(Pedicularis sceptrum-carolinum)*.

Lähteisten lampareureunuksien kasveja ovat valkoyökönlehti *(Pinguicula alpina)*, sinipunakukkainen pohjanhorsma *(Epilobium hornemannii)* ja vaatimaton lapin linnunsilmä *(Chrysosplenium tetrandrum)*. Koivikkorinnettä valkaisevat monin paikoin suopursu *Ledum palustre)* ja ruohokanukka *Cornus suecica)*.

Alueen jyrkkäpiirteisessä eteläosassa on paikoitellen myöhään sulavia "kylmyyskellareita", jotka ovat sopivia kasvupaikkoja mm. patjamaiselle tunturikohokille *(Silene acaulis)*, tummansinikukkaiselle tunturitädykkeelle *(Veronica alpina)*, varhain kukkivalle lumileinikille *(Ranunculus nivalis)* ja nuokkulatvaiselle tunturihorsmalle *(Epilobium anagallidifolium)*.

Metsänraja

Kevon luonnonpuiston alueella on kahden puulajin merkitys maisemakuvassa varsin huomattava. Nämä ovat laajoja alueita peittävä tunturikoivu *(Betula pubescens* var. *tortuosa)* ja pääasiassa suojaisissa laaksonosissa pysyttelevä mänty. Rauduskoivu ja kuusi eivät enää täällä kasva. Varsinainen mäntymetsien vyöhyke jää viisi peninkulmaa etelämmäksi. Utsjoen ja Kevojoen erillinen mäntyalue on huomattavan laaja. Luonnonpuiston alueella mäntymetsien osuus rajoittuu pääosaksi Njåggal-järvien pohjoispuoliselle alueelle, joskin pieniä erillisiä männiköitä on mm. Kåmajohkan suussa sekä Fiellokeädggejohkan suistolaaksossa. Hyvin pieniä mäntyjä kasvaa vielä Tuolba-Njavgoaivilla asti aivan puurajalla, mutta niiden lumipeitteen yläpuolelle kohoavat oksat kuivuvat usein purevien pohjoisviimojen vuoksi. Täkäläinen mänty on nuorena verraten pystyoksainen ja lyhytneulasinen, vanhem-

miten taas kilpikaarnainen, kelovikainen, tervaksinen ja kierosyinen. Porojen ja hirvien aiheuttamat tuhot vaikeuttavat monin paikoin männyn uudistumista.

Kevojoen luonnonpuiston vehreyden pääasiallisin antaja on tunturikoivikko. Vuosina 1965—66 sattui Utsjoen ja Inarin alueella laajamittainen ekokatastrofi, kun tunturimittarin *(Oporinia autumnata)* toukat söivät koivikot paljaaksi tuhansien neliökilometrien suuruisilta alueilta. Tämä tuho ulottui myös luonnonpuiston puolelle ja sen jäljet ovat edelleen nähtävissä. Monin paikoin skaidin koivikot ovat tuhoutuneet lähes täydellisesti. Hitaasti lahoavat rungot alkavat hiljalleen sortua maahan. Tuhoutuneen koivikon alla on vapautuneiden ravinteiden ansiosta kehittynyt tilapäisesti rehevää heinikköä. Siellä metsätähti ja vanamo voivat olla tavallista runsaampia. Tunturimittarin aiheuttama tuhoalue ei ole ulottunut Kevojoen laakson pohjalle asti.

Eläimistö

Retkeilijän useimmin näkemä suurnisäkäs on puolivillinä laiduntava poro. Joskus saattaa tavata myös hirven. Ahman jälkiä voi nähdä talvisin. Muutamassa hiekkatörmässä on vanhoja naalin pesäkoloja. Kiveliöissä kärppä saalistaa myyriä, ja monina talvina Kevojoessa kalastelee saukko. Jyrsijöiden kannan vaihtelu on hyvin voimakasta näin pohjoisessa. Eräinä vuosina saattavat lapinmyyrä ja harmaakuvemyyrä vilistää yleisinä varpujen lomassa. Kannanvaihteluistaan tunnetuin laji on kuitenkin kellanruskean ja mustan kirjava tunturisopuli, jonka viimeisin huippujakso on ollut 1970-luvun alussa. Kettu ja jänis kuuluvat myös alueen eläimistöön.

Linnusto on luonnonpuiston eläinmaailman näkyvin osa. Sopulivuosina piekana on alueen yleisin petolintu. Pikkulintuja pyytävä ampuhaukka on suhteellisen harvalukuinen vuodesta toiseen. Kalasääski pesii luonnonpuiston alueella parissa kolmessa paikassa. Kotka kaartelee silloin tällöin kanjonin yllä, mutta pesiminen on usein epäonnistunut. Piekanan ja ampuhaukan lisäksi tuulihaukka ja korppi kuuluvat pahtapengermien pesimälajistoon.

Vesilinnuista näkyvimmät ovat alli, tukka- ja lapasotka, haapana, tukkakoskelo ja kuikka sekä hyvin harvinainen metsähanhi. Varsinkin soilla ja soistuneissa skaidikoivikoissa asustaa runsaasti kahlaajia: pikkukuovi, musta- ja valkoviklo, liro, suokukko, kapustarinta, taivaanvuohi sekä jänkäkurppa.

Vesien rannoilla viilettää rantasipi, Luobmoš-järvien saraikoissa pesii vesipääsky ja hiekkatörmissä lapinsirri.

Kanalinnuista on tavallisin pyynninkin kohteena oleva riekko Korkeimpien tuntureiden kiveliöissä asustaa kiiruna sekä mäntyalueella hyvin harvalukuisena metso.

Varpuslinnuista ovat tavallisimpia pajulintu, punakylkirastas, järripeippo, pohjankeltavästäräkki, niittykirvinen ja pajusirkku. Pajukoissa voi sinirinta olla paikallisesti hyvinkin yleinen. Koskipärskeissä sukeltelee koskikara. Mäntymetsissä kuuluu taviokuurnan melodista laulua. Joskus retkeilijä voi päästä läheltä tarkastelemaan makupaloja kerjäävää kuukkelia. Suokoivikoissa asustaa pikkulintujen vihaama lapinharakka. Korppi on alueen terveyspoliisi, joka joskus kymmenpäisin parvin jäljittää erämaahan menehtyneitä poroja. Yöttömän kesäyön ääniin kuuluu käen kukunta ja laulurastaan monipuolinen "haastelu". Hyvällä onnella voi kiveliöistä tavoittaa aran sepelrastaan tai jostain koivikkolehdosta lapinuunilinnun helisevän säkeen.

Lohensukuiset kalat hallitsevat vesiä. Merilohen vaellukset ulottuvat Kevojoen latvalle asti. Tammukka ja harjus ovat yleisiä. Siika on puolestaan paikallisen väestön talvinen suolakala. Tunturilammissa asustaa kauniin värinen nieriä. Ahven ja jänkäkoiraksi haukuttu hauki ovat pääasiassa suolampien asukkeja.

Alueen ainoa matelija on harvalukuisena esiintyvä sisilisko. Sammakko on melko tavallinen.

Perhoslajisto on monipuolinen. Etenkin päiväperhosia on paljon. Runsaimpia lajeja ovat suonkeltaperho *(Colias palaeno)*, monet hopeatäplät *(Clossiana)*, nokiperhoset *(Erebia)* ja kylmänperhoset *(Oeneis)*. Punatäpläinen angervokiitäjä *(Zygaena exulans)* on verraten tavallinen. Monet yökkösistä lentävät päivällä. Tällaisia ovat esimerkiksi kangasyökköset *(Anarta)* ja nopsayökköset *(Sympistis)*. Iltaisin näkee kurjenpolven kukilla hopeayökkösiä *(Syngrapha)*. Tunturikoivikoissa vilistelee keskiyön tunteina rusko- ja puneharmoyökkösiä *(Xestia tecta ja X. alpicola)*. Mittarilajisto on myös melko edustava. Sääskien ja mäkärien lukumäärässä tuskin mikään seutu Utsjoella voittaa lähes tuuletonta Kevon laaksoa. Hikisen taipaleen jäljiltä mäkärän puremat ja sääskien pistot voivat aiheuttaa herkimmissä ihmisissä kuumetta tai ainakin turvottaa silmäluomet lähes umpeen.

Paikallinen väestö

Kevon seutu on vanhastaan ollut paikallisen saamelaisväestön nautinta-aluetta. Luontaiselinkeinoilla on näillä Taka-Lapin perukoilla paikallisen väestön toimeentulolle nykyisinkin suurempi merkitys kuin missään muualla Suomessa. Paikallisten asukkaiden oikeudet luontaiselinkeinojen harjoittamiseen on säilytetty myös luonnonpuiston perustamisen ja sen myöhemmän laajentamisen yhteydessä.

Luonnonpuiston alueella harjoitetaan poronhoitoa. Kiinteitä erotusaitoja ei puistossa kuitenkaan ole. Retkeilijä voi nähdä suuriakin porotokkia laiduntamassa skaidilla ja Paistuntureiden rinteillä. Eläimet on ehdottomasti jätettävä rauhaan. Ne häiriintyvät helposti varsinkin kevättalvella vasoma-aikana. Samoin voi ajattelematon retkeilijä tehdä suurta vahinkoa hajottamalla vasanmerkintää tai erotusta varten koottavana olevan lauman.

Kalastus kuuluu alueen perinteisesti tärkeisiin luonnonkäyttömuotoihin. Luonnonpuiston järvien rannoilla on muutamia edelleen käytössä olevia paikallisten asukkaiden vanhoja kalakenttiä turvekammeineen. Niitä ei ole tarkoitettu retkeilijöiden käyttöön.

Paikallisella väestöllä on oikeus hillanpoimintaan luonnonpuistossa. Hyvinä hillavuosina sillä on asukkaille suuri taloudellinen merkitys. Puistossa harjoitetaan runsaina riekkovuosina myös mielenkiintoista, etelämpänä jo kauan sitten kiellettyäkin vanhaa riekonpyyntitapaa metallilanka-ansojen avulla.

Retkeily luonnonpuistossa

Kevon rotkolaakso mahtavine kallioseinämineen, kukkaloistoineen ja vesiputouksineen on Suomen oloissa ainutlaatuinen luonnonnähtävyys ja kiinnostava retkeilykohde. Samalla se on monien harvinaisten kasviensa ja helposti häiriintyvien eläinlajiensa vuoksi arvokas luonnonsuojelualue, joka voi vahingoittua helposti. Liikkuminen on tämän vuoksi rajoitettu Kevojokea seurailevalle retkeilypolulle, joka johtaa Kaamasen — Karigasniemen valtatieltä Kaamasen—Utsjoen maantien varressa olevalle Kenesjärvelle. Kalastus on kielletty.

Kevon reitin kulkemalla saa hyvän kuvan tästä valtavasta geologisesta muodostumasta. Reitti johtaa aluksi pitkin entisen jäätikköjoen muodostamaa harjujaksoa, jonka tunturikoivikkoiselta selältä on upeat näköalat Ailigastunturille ja harjun juurella leviäville kirkasvetisille Luobmoš-järville ja lukuisille pienemmille suppalammille. Kevojoen latvalle saavuttua joki kohisee aluksi jyrkän v-pohjaisessa tuntureiden väliin puristuneessa kurussa. Alempana laakso leviää yhä syvemmäksi pystyseinäiseksi u-laaksoksi, jonka leveällä pohjalla joen muovailemat sorapenkereet ja niiden patoamat järvijonot vuorottelevat. Reitti kulkee väliin laakson pohjan rehevissä koivikkolehdoissa ja mäntykankailla, väliin se taas kapuaa louhikkoista vyöryrinnettä ylös avaralle skaidille. Välillä joutuu kahlaamaan yli Kevojoen tai sen rotkoon koskina ja putouksina syöksyvien sivupurojen.

Kevon reitin pituus on 58 km, ja se on merkitty maastoon oranssinvärisin merkein. Vaeltamiseen on syytä varata useita päiviä aikaa, koska reitti kulkee osittain erittäin raskaassa louhikkoisessa maastossa ja jyrkissä rinteissä. Kevojoen yli on kahlattava kolme kertaa. Joen ylitys voi runsasvetisenä aikana olla vaikeaa ja tottumattomalle vaarallistakin.

Reitin varrella on lukuisia huollettuja telttailualueita, joissa on mahdollisuus tulentekoon. Reitin molempiin päihin pääsee linja-autolla. Niiden luona on vartioimattomat paikoitusalueet.

Kevon reitin lisäksi retkeilijällä on mahdollisuus kulkea luonnonpuiston länsiosassa Paistuntureilla, missä puiston sisällä on Kuivin autiotupa. Lähellä luonnonpuiston rajaa sen ulkopuolella on lisäksi Ruktajärven ja Navgoaivin autiotuvat.

LIITE II

KEVON LUONNONPUISTON TÄHÄNASTINEN HOITO, KÄYTTÖ JA KÄVIJÄMÄÄRÄ

Luonnonpuisto perustettiin lailla eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille (21.12.1956/634). Puistoa laajennettiin lailla eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (2.10.1981/674).

Puiston läpi kulkee merkitty n. 58 kilometrin mittainen Kevojokea noudatteleva Kevon retkeilyreitti. Reittiin kuuluvat huolletut telttailualueet. Vuosittainen kävijämäärä on 1500 - 2000 henkilöä. Puiston pääasiallinen käyttö ajoittuu kesäaikaan. Puistossa on nykyisin myös kaksi huollettua autiotupaa (Kuivi ja Madjoki), jotka ovat sekä retkeilijöiden että poromiesten käytössä. Aivan luonnonpuiston rajalla Paistuntureiden puolella on lisäksi kaksi muuta autiotupaa (Ruktajärvi ja Njaugoaivi) sekä vaatimaton turvekammi (Akukammi).

Vieraskirjamerkintöjen mukaan kävijämäärät Kuivin autiotuvalla (luonnonpuistossa) ja Akukammilla (rajalla, hieman sen ulkopuolella) ovat olleet kuukausittain seuraavat:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XIII	yht.vuodessa
Kuivi 1986	----------		19	68	9	17	31	----------					(vajaa vuosi)
Akukammi 1984	-	-	-	26	-	16	20	20	24	-	-	-	106
Akukammi 1985	-	-	-	31	-	-	5	12	33	-	-	-	81
Akukammi 1986	-	-	4	6	-	9	15	----------					(vajaa vuosi)

Kevon luonnonpuisto on perinteisesti palvellut luonnontieteellistä tutkimusta. Se on tärkeä tutkimusalue erityisesti Lapin tutkimuslaitos Kevolle.

LIITE III

PERUSSELVITYKSET

Kevon luonnonpuiston alueella on jo kymmenien vuosien ajan tehty ja tehdään jatkuvasti paljon tutkimusta biologian, geologian ja myös muiden luonnontieteiden eri aloilta. Tutkimuksen tukikohtana ja koordinoijana on 1960-luvulta lähtien ollut Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevo. Osa tutkimuksista on julkaistu sarjoissa:

- Reports from the Kevo Subarctic Research Station, ja
- Kevo Notes.

Luettelo aluetta koskevista tutkimuksista ja meneillään olleista ohjelmista on julkaisussa:

- 1977: Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevon esittely ja tutkimusohjelmat.- Kevo Notes 3:1-64.

Sellaisia tutkimuksia, joissa on kertynyt luonnonpuiston suojelun ja hoidon kannalta tärkeitä tietoja esimerkiksi lajistosta ja eri luonnontyypeistä, on julkaistu mm. seuraavilta aloilta:

- jokilaakson geologia
- glasiaaligeomorfologia
- putkilokasvilajisto (erityisesti Kevojoen laaksossa)
- sammallajisto
- jäkälälajisto
- kasvillisuus
- linnut
- nisäkkäät
- perhoset
- kärpäset
- hämähäkkieläimet
- maanilviäiset
- maaperäeliöstö

Metsähallituksen luonnonsuojelualuetoimistossa on 132 luonnonpuistoa koskevaa kirjallisuusviitettä.

Lajistokartoituksia - joissa luonnonpuiston seutua käsitellään omana yksikkönään - on tehty ja pidetään jatkuvasti ajan tasalla Inarin Lapin alueelta putkilokasveista, selkärankaisista eläimistä ja perhosista. Perusinventointien tarpeesta ja tähänastisista tiedoista on oma julkaisunsa:

- Kallio, P. 1981: Kevon luonnonpuiston tutkimusohjelma 1981-82. -Moniste 16 s.

Tutkimusohjelmassa esitetyn inventointisuunnitelman mukaisesti metsähallituksen luonnonsuojelualuetoimisto on teettänyt kasvillisuuskartoituksen luonnonpuiston "vanhan osan" alueelta (Risto Kalliola ja Risto Heikkinen 1988: Kevon luonnonpuiston kasvillisuuskartta, sekä Kevo Reports 1989). Kiireellisimmin tarvittavia lisäinventointeja ovat uhanalaisten kasvi- ja eläinlajien yksityiskohtaiset kartoitukset. Lisäksi tarvitaan selvitys kiinteistä muinaisjäännöksistä.

LIITE IV

KEVON LUONNONPUISTON RUNKOSUUNNITELMAN PERUSTELUT

Numerot viittaavat runkosuunnitelman vastaaviin kohtiin.

Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelma on laadittu soveltaen luonnonpuiston erityisvaatimusten mukaisesti metsähallituksen vahvistamissa kansallispuistojen käytön yleisohjeessa (10.11.1977), kansallispuistojen suunnitteluohjeessa (13.1.1982), kansallispuistojen runkosuunnitelman jaottelusta annetussa ohjeessa (13.11.1982) sekä maa- ja metsätalousministeriön asettaman luonnonsuojelualueiden hoitotoimikunnan mietinnössä (KM 1982:26) esitettyjä periaatteita.

1
KEVON LUONNONPUISTON ERITYISTAVOITTEET

Kevon luonnonpuisto on ylivoimaisesti maamme suurin, lähes yhtä suuri kuin muut luonnonpuistot yhteensä. Muista luonnonsuojelualueista vain kaksi (Lemmenjoen ja Urho Kekkosen kansallispuistot) on sitä suurempia. Arvokkaimmat ja helpoimmin vahingoittuvat luonnonkohteet ovat Kevojoen laaksossa, jossa vanhastaan kulkevasta retkeilyreitistä on myönteisiä kokemuksia. Näistä syistä ja kun otetaan huomioon ne muutokset alueen luonnontilassa, jotka joka tapauksessa johtuvat poronhoidosta sekä paikallisille asukkaille sallitusta kalastuksesta ja metsästyksestä, on luonnonsuojelutavoitteita vaarantamatta katsottu voitavan edelleen sallia tiukasti rajoitettu retkeilykäyttö ja Kevon reitin varren opastuskäyttö. Tätä ehdotti myös luonnonsuojelualueiden hoitotoimikunta (KM 1982:26).

3
LIIKKUMISMÄÄRÄYKSET

Runkosuunnitelman mukaan talviaikainen retkeily on edelleen mahdollista koko luonnonpuiston alueella. Kesäaikaisen retkeilyn mahdollisuudet paranevat, koska puistoon rakennetaan lisää polkuja siten, että niistä muodostuu myös rengasreittivaihtoehtoja.

Toisaalta luonnonpuiston arin osa eli rotkoalue suljetaan retkeilyltä kevätkauden ajaksi. Tätä on pidetty tarpeellisena ensinnäkin sen vuoksi, että uhanalaisten ja muiden rauhaa tarvitsevien lintulajien pesimärauhaa halutaan tällä poikkeuksellisen tärkeällä alueella turvata mahdollisimman tarkoin. Toiseksi Kevojoen kolme kahlaamoa ovat kevättulvan aikaan vaarallisia ja usein mahdottomiakin ylitettäviä, joten Kevon reitin retkeilykäyttöä ei voi suositella ennen juhannusta. Kolmanneksi porojen vasomisaikainen rauha halutaan taata mahdollisimman hyvin.

Mainittavaa haittaa retkeilylle ei rotkoalueen keväisestä sulkemisesta koidu, koska rotkon alue ei topografiansa vuoksi muutenkaan sovellu hiihtoretkeilyyn, ja koska toisaalta kesäkuun alussa patikkaretkeilyn sesonki ei ole vielä kunnolla alkanut. Talvisen tunturihiihtoretkeilyn tär-

kein tukipiste, Kuivin autiotupa, on käytettävissä ympäri vuoden. Samoin puiston lounaispuoliset opastuspaikat, polut, telttailualue ja luontopolku ovat aina käytettävissä.

4
HOIDON OSA-ALUEET JA NIIDEN HOIDON TAVOITTEET

4.2
Luonnonhoitoalue

Mikäli Kevojoen alajuoksulla olevia yksityismaita ostetaan valtiolle ja liitetään luonnonpuistoon, niillä olevien entisten niittyjen kulttuuriperäistä kasvillisuutta voi myös olla tarpeen hoitaa luonnonhoitoalueina.

4.3
Kulttuurimaisema-alue

Mikäli Palddokjavrien pohjoispuolella olevan Puksaljeäggin entinen suoniitty ostetaan valtiolle ja liitetään luonnonpuistoon, se ja siihen liittyvä niittykammi ja suovat on tarkoituksenmukaista entistää toiseksi kulttuurimaisema-alueeksi, joka palvelee niittykulttuurista kertovana luontopolun varren nähtävyyskohteena.

4.5
Palvelualueet

Palveluvarustus on esitetty yksityiskohtaisemmin kohdassa 7. Luonnonpuiston hoitoon oleellisesti kuuluvaa palvelu- ja opastusvarustusta on välttämätöntä rakentaa myös luonnonpuiston rajojen ulkopuolelle, koska koko Kevon retkeilyreitti Karigasniemen tieltä Utsjoen tielle muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden sekä retkeilyllisesti että opastuksen suhteen. Luonnonpuiston lounaispuolinen mahtava, valtakunnalliseen harjujensuojeluohjelmaan sisältyvä harjujakso kuuluu geologisesti yhteen puiston sisäpuolella vähitellen rotkoksi muuttuvan jääkautisen jokiuoman kanssa. Sekä luonnonpuiston sisällä että sen ulkopuolella olevia muodostumia ja kohteita on opastustoiminnassa tarkoituksenmukaista esitellä tasaveroisesti.

Kevon tutkimusaseman huoltotietä lukuun ottamatta luonnonpuistossa ei ole teitä eikä sinne sellaisia rakennetakaan, joten puistosta kertovat keskeiset opastuspaikat levähdysvarustuksineen rakennetaan retkeilyreitin päihin maantien varteen, puiston ulkopuolelle.

Luonnonpuiston lounaispuoliselle alueelle - Luobmos-järvien seudulle - on runsaan kalastus- ja virkistyskäytön sekä mm. maastoliikenneongelmien vuoksi tarpeen laatia ja vahvistaa erillinen maankäyttösuunnitelma. Tähän runkosuunnitelmaan on kuitenkin otettu vain luonnonpuiston toiminnan edellyttämä palveluvarustus.

6.1
Opastuspaikat

Yleisten teiden varrella olevat Kånesjavrin ja Suddesjavrin opastuspaikat pyritään hoitamaan yhteistyössä tie- ja vesi-

rakennuslaitoksen kanssa. Niiden paikoitusalueet ja levähdysvarustus palvelevat myös yleistä tieliikennettä, joka ei liity luonnonpuistoon ja sen käyttöön. Toisaalta Kevon retkeilijät tulevat käyttämään opastuspaikkojen paikoitusalueita myös pitkäaikaiseen pysäköintiin.

Opastuspaikoille ei järjestetä tulentekomahdollisuutta. Niitä ei ole tarkoitettu telttailuun, vaan autolla liikkuvat leirintämatkailijat ohjataan lähistöllä sijaitseville leirintäalueille.

6.2
Opasteet

Kaikkia opastuksen kannalta tärkeitä luonnonpuiston elementtejä ei ole kunnolla nähtävissä varsinaisten opastuspaikkojen ympäristössä tai luontopolun (kohta 6.3) varressa. Eräiden telttailualueiden paikka on valittu siten, että niiden yhteyteen sijoitettavan opastusaineiston avulla retkeilijä voi tutustua välittömässä ympäristössä oleviin luonnonpiirteisiin (esim. rotkon geologia, jokilaakson mäntysaarekkeet, laakson rehevä kasvillisuus, pahtakasvillisuus, virtaava vesi). Nähtävyyskohteiden osoittaminen telttailualueiden luota on tarkoitettu myös vähentämään luvatonta vaeltelua nähtävyyksien etsimiseksi reitin ulkopuolelta.

Eräät polun varren erityiskohteet, esim. peurahaudat tai rakennusten rauniot, saattavat jo suojelusyistä tarvita kohdeopasteen.

Telttailualueille tai reitin varteen ei opasteita ole tarkoitus sijoittaa paljon, vaan opastus nojautuu pääasiassa reitin päiden opastuspaikkoihin ja luontopolkuun.

6.3
Luontopolut

Jotta Kevon luontopolku olisi riittävän monipuolinen ja kävisi tärkeimmällä nähtävyydellä eli Kevon rotkolla, sen on oltava luontopoluksi varsin pitkä (13 km). Sen kiertäminen kestää koko päivän; osa luontopolun kulkijoista tulee yöpymään maastossa. Tästä syystä polun varrelle tehdään kaksi telttailualuetta (kohta 7.4), joilla myös päiväkävijät voivat keitellä ruokiaan. Luonnonsuojelusyistä ja liian pituuden ja rasittavuuden välttämiseksi luontopolku ei käy rotkon pohjalla, vaan sen reunassa parilla hyvällä näköalapaikalla.

7.1
Tiet

Tarpeeton ajoneuvoliikenne Luobmos-järville ja erityisesti harjulle on syytä estää harjumaaston kulumisen, salakalastuksen sekä Ruktajavrin autiotuvan väärinkäytön estämiseksi.

7.3
Telttailualueet

Telttailualueet on tarkoitettu vain jalkaisin liikkuville

retkeilijöille, eikä niiden luo pääse autolla. Leirintämatkailijat ohjataan maksullisille leirintäalueille, joita Kevon reitin päiden läheisyydessä on useita.

9
LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981) antaa paikallisille asukkaille eräitä etuoikeuksia luonnon hyödyntämiseen (5 ja 6 §): "....luonnonpuistossa on sallittu poronhoito, sen edellyttämien kämppien, poroaitojen ja muiden rakenteiden tekeminen, poronhoitoon tarvittavan puun ottaminen sekä poronhoitoon liittyvä leiriytyminen, tulenteko ja moottorikäyttösillä ajoneuvoilla liikkuminen... Kevon luonnonpuistossa on marjojen ja sienien poimiminen sallittu paikallisille asukkaille ... Kevon luonnonpuistossa on suden, ahman ja karhun metsästys sallittu paikallisille asukkaille... Kevon luonnonpuistossa on myös muu metsästys sallittu paikallisille asukkaille siten kuin järjestyssäännössä tarkemmin määrätään...Kevon luonnonpuistossa on sallittu paikallisille asukkaille kalastus sekä metsähallituksen luvalla luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tarpeellisten turvekammien rakentaminen. Metsähallituksella on myös oikeus luovuttaa paikallisille asukkaille puuta kotitarvekäyttöön Kevon luonnonpuistossa ...".

Asetuksen tarkoittamiksi paikallisiksi asukkaiksi Kevon luonnonpuistoon nähden luetaan kuuluviksi Utsjoen kunnan vakinaiset asukkaat. Näillä on siis erityisoikeuksia marjastukseen, sienestykseen, kalastukseen ja metsästykseen sekä näiden edellyttämään liikkumiseen luonnonpuiston rauhoitusmääräysten estämättä.

Poronhoito on erikoisasemassa, mm. sen tarvitsema oikeus maastoajoon ja rakentamiseen on annettu jo asetuksessa. Poronhoidon lisäksi suositaan sellaisia varsinaisia luontaiselinkeinojen harjoittajia, joiden toimeentulolle näillä elinkeinoilla on merkitystä. Tällaisille henkilöille annetaan oikeuksia mm. maastoajoneuvojen käyttöön ja kammien rakentamiseen.

9.2
Marjastus ja sienestys

Aikaisemmin marjastus on ollut luonnonpuistossa kokonaan kielletty vuonna 1959 vahvistetun järjestyssäännön nojalla. Puiston laajennuttua käytäntöä väljennetään paikkakuntalaisten eduksi. Käytännössä hilla on ainoa marja, jolla näin kaukaa haettuna on paikkakuntalaisille taloudellista merkitystä.

Elinkeinoihin liittymättömän ylimääräisen maastoliikenteen estäminen on tärkeää luonnon, porotalouden ja valvonnan kannalta. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että muu kuin poronhoitoon liittyvä maastoliikenne (jota paliskunta valvoo) on luvanvaraista ja tapahtuu tiettyjä, jo nykyisin käytössä olevia reittejä pitkin. Maastoajoluvat hillasoille johtaville reiteille annetaan vain hillanpoiminta-ajaksi.

9.3 Kalastus

Kalastuksessa luontaiselinkeinon harjoittajia suositaan siten, että heille annetaan oikeus käyttää maastoajoneuvoja ja rakentaa turvekammeja. Kevojoen laakson pohjan suuren luonnonsuojeluarvon, kulumis- ja kuloherkkyyden sekä huoltovaikeuksien vuoksi siellä ei ole tarkoituksenmukaista sallia kalastajien vapaata leiriytymistä ja polttopuun käyttöä samalla tavoin kuin muualla luonnonpuistossa, vaan kalastajien leiriytymistä varten ylläpidetään ja huolletaan metsähallituksen toimesta 'asentopaikkoina' kolmea kalastuksen kannalta keskeistä paikkaa. Kalastajien käytössä ovat luonnollisesti lisäksi ne kymmenen huollettua telttailualuetta, jotka ovat retkeilijöitä varten Kevon laaksossa (kohta 7.3 ja kartta 1).

9.4 Metsästys

Tärkeiden riistalajien metsästykselle ei aseteta esteitä, mutta lupamenettely on tarpeen toisaalta valvonnan vuoksi, toisaalta riistakantojen turvaamiseksi. Luonnonpuiston alueella esiintyvien uhanalaisten eläinlajien kuten kiljuhanhen, saukon ja naalin suojelemiseksi voivat paikalliset erityissuojelutoimenpiteet tulla tarpeellisiksi. Tästäkin syystä on tarpeen tietää, ketkä alueella metsästävät. Maastoajolupia annetaan vain riekon ansapyytäjille ja kaadetun hirven pois kuljettamiseen.

11 YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN JA PAIKALLISEN VÄESTÖN KANSSA

Luonnonpuiston neuvottelukunnan toimintaa varten pyritään saamaan talousarviossa osoitettuja varoja. Toistaiseksi jäsenet joutunevat osallistumaan neuvottelukunnan toimintaan omalla kustannuksellaan; sihteerityöt tehdään luonnonpuistoviranomaisen virkatyönä.

LIITE V

Kevon luonnonpuiston runkosuunnitelma
YHTEENVETO LAUSUNNOISSA TEHDYISTÄ EHDOTUKSISTA

Kevon runkosuunnitteluryhmän valmistelemasta ehdotuksesta (20.10.1987) pyydettyjä lausuntoja saatiin 15 kpl. Näiden lisäksi metsähallitukselle on toimitettu puistomestari Kari Kyrön ja metsähallituksen Perä-Pohjolan piirikuntakonttorin lausunnot. Samii Litto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuoddar Luondu ry eivät antaneet lausuntoa.

Runkosuunnitelmaa valmistelleen työryhmän käytettävissä on lisäksi ollut mm. suunnittelun alkukokouksessa 8.5.1984 esitetyt 18 kirjallista (joista yksi 17 henkilön yhteinen) ja 3 suullista kannanottoa. Näistä ennen suunnitelmaluonnoksen valmistumista esitetyistä toiveista ja ehdotuksista suuri osa on otettu suunnitelmassa huomioon. Niitä ei seuraavassa referoida.

Lausuntokierroksen jälkeen metsähallitukselle on toimitettu Utsjoen kunnan esitys turvekammien rakentamisesta ja Ylä-Lapin hoitoalueen esitys liikkumisjärjestelyistä luonnonpuistossa. Utsjoen kunnanhallitus on 27.10.89 lähettänyt kolmannenkin kirjeen, jossa on mm. Kevon luonnonpuiston opastuskeskusta ja paikkakuntalaisten maastoajoneuvoliikennettä koskevia ehdotuksia. Asiasta on ollut 11.9.89 Utsjoen kunnan ja metsähallituksen edustajien kesken neuvottelu, jossa ko asioita käsiteltiin lausuntokierroksen jälkeen korjatun runkosuunnitelmaversion (3.8.1989) pohjalta. Korjatusta versiosta ovat myös Ylä-Lapin hoitoalue ja Perä-Pohjolan piirikuntakonttori antaneet lausuntonsa.

Utsjoen kunta (kunnanhallitus):

* Toteaa, että erityistä huomiota on kiinnitetty mm. paikallisen väestön luontaiselinkeinojen harjoittamisedellytyksiin.
* Kannattaa luontopolkujen rakentamista reitin päihin.
* Esittely- ja opastuskeskus pitäisi sijoittaa Utsjoen kuntaan, samoin puistonhoitaja. Puistoa on hoidettava omana yksikkönä.
* Olisi suotavaa sallia hiihto Kevon reitillä huhtikuussa.
* Paikallisille asukkaille olisi annettava marjastusaikana maastoajoneuvolupia olemassaoleville urille.
* Kohtaan 9.3, kappale 2 olisi lisättävä maastoajoneuvo (kohta siis koskisi moottorikelkan, maastomoottoripyörän ja traktorin lisäksi muitakin maastoajoneuvoja).
* Kunnanhallitus on erikseen esittänyt kahta turvekammia Kevon reitin varteen, Fielluputouksen ja Kamajoen suun luo.
* Myöhemmin, 27.10.89 kunta on uudestaan esittänyt Kevon luonnonpuistolle omaa opastuskeskusta. Paikkakuntalaisille esitetään moottorikelkkareittiä Kuivin kämpälle, reittiä Madjoen kämpälle, maastoajoneuvojen käyttöoikeutta merkityillä maastourilla hillastusaikana sekä verkkokalastusoikeutta Ristenasjärvessä.

Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevo:

* Pitää runkosuunnitelmaa yleisesti ottaen hyvänä ja onnistuneena.
* Kokeellisen tieteellisen tutkimuksen edellytysten takaaminen vaatii yksiselitteisempiä määräyksiä kuin runkosuunnitelmassa on esitetty. Tämän vuoksi ehdotetaan runkosuunnitelmaan seuraavaa lisäystä:
  "Kevon luonnonpuiston laajennusosan pohjoisosassa Puksalskaidin alueella sekä Jesnalvaaran ja Tsarsjokskaidin alueella sallitaan Kevon tutkimustoiminnan vaatima kulkeminen ja pienimuotoisten tieteellisten luonnonkokeiden tekeminen Kevon johtokun-

nan etukäteen hyväksymien ohjelmien puitteissa. Tämä alue käsittää runkosuunnitelman kartoissa 2 ja 4 rasteroidut Puksalskaidin alueet sekä tämän lausunnon liitteessä 1 rajatun alueen, johon sisältyy Jesnalvaaran puistoon kuuluva osa ja Tsarsjokskaidi."

* Karttojen 2 ja 4 selityksessä aseman "tutkimusvyöhykkeen" selitys pitäisi muuttaa kuuluvaksi:
  "Alue, jolla sallitaan Kevon tutkimuslaitoksen tutkimuksen vaatima kulkeminen ja pienimuotoisten luonnonkokeiden tekeminen Kevon tutkimuslaitoksen johtokunnan etukäteen hyväksymien ohjelmien puitteissa".

Saamelaisvaltuuskunta:

* Saamelaisväestön mahdollisuudet perinteisten elinkeinojensa harjoittamiseen on turvattava.
* Suunnittelussa olisi pitänyt olla mukana saamelaisten edustajia.
* Kevon luonnonpuiston perustamiselle ei ole ollut oikeudellisia edellytyksiä, koska maa ei ole valtion. Näin ollen näyttää oikeuden vastaiselta, että luontaistaloudesta elävän paikalliseen saamelaisväestöön kuuluvan henkilön luonnonkäyttöä, liikkumista, leiriytymistä ja tulentekoa rajoitetaan tai tehdään luvanvaraiseksi.
* Lukuun 9.7 olisi lisättävä uusi kappale, jossa todetaan, että paikalliseen saamelaisväestöön kuuluvien henkilöiden perinteiset, vähintään nautintaperusteiset tiloihin kuulumattomat kalastusoikeudet säilyvät entisellään.
* Runkosuunnitelmassa tulisi mainita, että lappalaisten oikeus poronhoitoon on luonteeltaan yksityisoikeudellinen.
* Koska saamelaiskulttuuria harjoittavilla saamelaisilla on oikeus kulttuuriinsa perinteisesti kuuluviin elinkeinoihin, ei runkosuunnitelman luvussa 9 tulisi saamelaisten osalta viitata luontaiselinkeinolakiin ja siitä johdettuihin käsitteisiin (paikallinen luontaiselinkeinon harjoittaja). Lähtökohtana tulisi sen sijaan olla paikalliselle saamelaiselle kuuluva oikeus luonnon hyödyntämiseen. Saamelainen on paikallinen, jos hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan toinen on ollut pysyvästi henkikirjoitettuna Utsjoella. Paikallisille saamelaisille kuuluvaa oikeutta harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan (poronhoitoa, muuta karjanhoitoa, kalastusta, metsästystä, käsitöitä ja näihin liittyvää tarve- ja polttopuun ottoa, heinäntekoa, marjastusta, vapaata liikkumista, leiriytymistä ja perinteisten asumusten kuten turvekotien tekoa) ei rajoitettaisi.
* Koska saamelaiskulttuuri nauttii kansainvälisen oikeuden suojaa ulkopuolisten häirintää vastaan, tulisi näiden elinkeinojen harjoittaminen rajoittaa mahdollisimman vähiin tai kieltää kokonaan muilta kuin paikallisilta saamelaisilta.
* Matkailijoiden liikkumista ja toimintoja tulisi rajoittaa, eikä matkailu saa rajoittaa saamelaiselinkeinoja kuten luvussa 9.1 (poronhoito) on ehdotettu.
* Paliskunnalla tulee olla mahdollisuus ohjata turismivirtoja, ja tarvittaessa liikkuminen poronhoidolle erittäin tärkeillä alueilla tulisi voida kieltää kokonan.
* Varsinkin luonnon hyödyntämistä koskeva luku tulisi tarkistaa, ja siinä voitaisiin määritellä paikallinen saamelainen. Saamelaisvaltuuskunta on valmis osallistumaan tähän työhön ja erityissuunnitelmien laatimiseen.
* Luonnonpuiston neuvottelukunnassa olisi oltava riittävä edustus saamelaisvaltuuskunnasta.

Lapin lääninhallitus:
* Runkosuunnitelmassa korostuu hoito ja rakentaminen, vaikka luonnonpuiston keskeisin kehittämistarve on tutkimuksellinen. Hoidon tulisi suuntautua ekologisten ympäristöjen hoitoon ja valvontaan (mm lintujen pesimisaikana).
* Paikkakuntalaisten oikeuksiin mm luonnonvarojen käyttämiseen ja puistossa liikkumiseen jopa maastopyörillä on suhtauduttu vapaamielisesti, mikä onkin luvanvaraisena oikein.
* Merkittyjen maastoreittien noudattamista ja kulumista olisi seurattava, ja lupamenettely olisi tarkistettava, jos maastoliikennelakia muutetaan. Sivuansio- ja vapaa-ajan kalastajien maastoliikennevaikutuksia tulisi seurata erityisesti.

Lapin maakuntaliitto:
* Runkosuunnitelmassa on otettu huomioon luonnonsuojelun, paikallisten asukkaiden, luontaiselinkeinon harjoittajien ja matkailun kehittämisen näkökohdat.
* Yhtyy Utsjoen kunnan esitykseen opastus- ja tiedotuskeskuksen saamisesta Utsjoelle.

Lapin seutukaavaliitto:
* Suunnitelma toteuttaa hyvin Kevon luonnonpuiston hoidolle asetetut erityistavoitteet ja seutukaavan tavoitteet.

Museovirasto:
* Alueelta tunnetaan joukko muinaisjäännöksiä, mutta inventoinnissa niitä löytynee lisää.
* Kokonaisselvitys kiinteistä muinaisjäännöksistä tulisi ottaa luetteloon niistä perusinventoinneista, jotka tehdään puiston hoitomäärärahoilla.
* Nähtävyyskohteiksi muodostettavat muinaisjäännökset tulee valita ja niiden kunnostussuunnitelmat ja opasteet tehdä museoviraston kanssa yhteistyönä. Tällaisten kohteiden suojaamiseen kulutukselta tulee kiinnittää erityistä huomiota.
* Vanhojen rakennusten ja niiden raunioiden kunnostussuunnitelmista tulee sopia museoviraston kanssa.

Tie- ja vesirakennuslaitos, Lapin piiri:
* Kenesjärven pysäköintialue valmistuu 1989; sen suunnittelussa on otettu huomioon pitkäaikaispysäköinti.
* Tarpeen vaatiessa voidaan suunnitella ja rakentaa pysäköintialue myös Karigasniemen tien varteen.
* Koska yleisen tien varren levähdys- ja pysäköintipaikat ovat ensi sijassa tiellä liikkujien lyhyttä pysähtymistä varten, olisi luonnonsuojelualueen opastustaulut ja levähdysvarustus sijoitettava niiden ulkopuolelle välittömään läheisyyteen, jotta hoito- ja kunnossapitovastuu voidaan selvästi määritellä tielaitoksen ja puistohallinnon kesken.

Rajavartiolaitoksen esikunta:
* Ei ole huomautettavaa; rajavartioviranomaiset voivat suunnitelman mukaan liikkua puistossa virkatehtävissä ja maastoajoneuvoliikenteestä voidaan sopia puistoviranomaisten kanssa.

Lapin riistanhoitopiiri:
* Ehdotus on pääpiirteissään varsin tyydyttävä.
* Luku 1, kappaleesta 2 pitäisi poistaa sana "myös".
* Luku 1, kappaleessa 3 "tarkoin rajoitettu" (retkeilykäyttö) muutetaan "tarkoin ohjattu".
* Luku 5, toinen kappale "alueelle leviäviä vieraita eläinlajeja pyritään vähentämään" muutetaan muotoon "alueelle leviäviä tai

levinneitä eläinlajeja kuten villiminkkejä pyritään vähentämään".

* Luku 5, kappaleeseen 3 lisätään "Metsähallitus voi myöntää riistanhoitoyhdistykselle luvan erilaisiin riistanhoitotöihin".
* Luobmosjohkan opastuspaikkaa ei välttämättä tarvita, koska vieressä on Suddesjohkan opastuspaikka. Tällöin myös pistotie käy tarpeettomaksi.
* Luku 9, kappale 1 esitetään muotoon "Paikallisen väestön luontaiselinkeinojen harjoittaminen sallitaan lain rajoissa entiseen tapaan. Se pyritään kuitenkin ohjaamaan siten, ettei ristiriitoja keskeisten luonnonsuojelutavoitteiden kanssa synny".
* Luku 9.4, kappale 2 esitetään muotoon "Paikallisille asukkaille annetaan metsästyslupia riistakantojen rajoissa. Riistanhoidollisista syistä ketun myrkkypyynti sallitaan. Ajavaa koiraa ei saa käyttää. Pyyntilupia annettaessa etusija annetaan luontaiselinkeinon harjoittajille".
* Luku 9.4 lisätään "Paikallisille asukkaille annetaan lupa kaadetun karhun ja hirven poiskuljettamiseen moottorikelkalla".
* Kannattaa neuvottelukunnan perustamista; siinä olisi oltava riistanhoitoyhdistyksen esittämä edustaja.

Paliskuntain yhdistys:

* Puoltaa esitystä runkosuunnitelmaksi.

Utsjoen riistanhoitoyhdistys:

* Luku 1 kappale 2 muotoon "Erityistä huomiota kiinnitetään paikallisen väestön luontaiselinkeinojen harjoittamisedellytyksiin".
* Lukuun 5 lisäys "Paikalliselle riistanhoitoyhdistykselle varataan mahdollisuus pajukoiden vesomiseen hirville erikseen metsähallitukselta anotun luvan perusteella".
* Luobmosjohkan opastuspaikasta tulisi luopua, koska Suddesjohkan opastuspaikka on vieressä. Ei tarpeettomia sivuteitä matkailijoiden käyttöön. Maininta Luobmosjohkan opastuspaikan tiestä poistetaan myös kappaleesta 7.1.
* Luku 9 kappale 1 muotoon "Paikallisen väestön luontaiselinkeinojen harjoittaminen on luonnonpuistossa sallittu siten kuin se on tähänkin asti ollut sallittua. Se pyritään kuitenkin ohjaamaan siten, ettei ristiriitoja keskeisten luonnonsuojelutavoitteiden kanssa synny".
* Luvusta 9 poistetaan kappale 2 ("Paikallisella asukkaalla tarkoitetaan...") ja kappale 3 ("Paikallisella luontaiselinkeinon harjoittajalla tarkoitetaan...").
* Luvun 9.2. kappale 1 muutetaan "Paikallisille asukkaille myönnetään marjastusta ja sienestystä varten lupia maastoajoneuvolla ajamiseen".
* Lukujen 9.3 ja 9.4 viimeinen lause muutetaan muotoon "...siten kuin kohdassa 9.1 on selitetty".
* Luvun 9.7 kappale 3 muutetaan muotoon "Utsjoen kunnan isojaossa tiloille annetut nautintaoikeudet on palautettava".
* Luvun 9.7 viimeinen kappale poistetaan.
* Luku 11 muutetaan muotoon "Luonnonpuiston hallinnasta ja hoidosta vastaava metsähallitus kutsuu tuekseen Kevon luonnonpuiston neuvottelukunnan. Se on seuraavista yhteisöistä koostuva elin, joista kukin keskuudestaan valisee yhden jäsenen:

  Utsjoen kunta
  Utsjoen kirkonkylän kalastuskunta
  Outakosken kalastuskunta
  Paistunturin paliskunta
  Utsjoen riistanhoitoyhdistys
  Utsjoen maataloustuottajat ry

Tenonlaakson yrittäjät ry

Paistunturin paliskunta:
* Haluaa säilyttää Madjohkan kämpän presidentti Kekkosen muistona ja paliskunnan poronhoitotöitä varten.
* Muuta huomauttamista paliskunnalla ei ole.

Utsjoen kirkonkylän kalastuskunta:
* Hoidon tavoitteisiin olisi lisättävä, että paikallisten kalastusoikeuden haltijoiden perinteisen ja ylimuistoisen kalastusoikeuden häiriötön käyttömahdollisuus turvataan.
* Kalastusoikeuden haltijoiden tulee voida käyttää maasto- ja vesikulkuneuvoja ja ilma-aluksia ilman eri lupaa kuten poronhoitajatkin.
* Puuhuoltosuunnitelmassa on otettava huomioon kalastajien poltto- ja tarvepuun käyttö.
* Kalastajille on sallittava kämppien ja kotien rakentaminen.
* Madjoen kämppä olisi pidettävä nykyisellä paikallaan.
* Retkeilyn edistäminen ja polkureittien kehittäminen tuntuu arveluttavalta.
* Neuvottelukuntaan olisi eri eturyhmien voitava valita itse jäsenensä.

Lapin luonnonsuojelupiiri:
* Runkosuunnitelma muodostaa hyvän pohjan puiston hoidolle ja käytölle.
* Kulontorjuntasuunnitelmaa laadittaessa on kuultava luonnonsuojeluviranomaisia.
* Jos suurpedot ovat häviämässä alueelta, ne on voitava rauhoittaa kuten muutkin riistaeläimet.
* Matkailun yritystoimintaa ei tule suunnata puiston alueelle.
* Neuvottelukunnassa tulee olla myös luonnonsuojelujärjestön edustaja.

Kari Kyrö:
* Polkuverkkoa laajennetaan mm. Kuivin tuvalta Madjoelle ja sieltä Kevon suuhun ja lisäksi Kuoppilaslatvan kautta Utsjoelle.
* Kamajoen polku siirretään Puornajoen pöytäkatajikon, porokaarteen ja kammin kautta kulkevaksi.
* Puiston ulkopuolelle olisi rakennettava polku Outakoskelta Akujärven kautta Suomen Ladun kammille.
* Ohjelmapalvelutoiminnan tarpeisiin olisi varattava mahdollisuus moottorikelkalla huollettujen hiihtovaellusten järjestämiseen reitillä Kevonsuu - Madjoki - Kuivi - Njaugoaivi - Ailigas - Karigasniemi, tai Utsjoki - Kuoppilaslatva - Madjoki jne.
* Kenesjärvelle ja Sulaojalle tulevien opastus- ja valvontapisteiden tulee olla kesäaikana kaksivuoroaikaisesti miehitettyjä.
* Madjoen tuvan siirrosta on olisi luovuttava.
* Valvontaa varten tarvitaan lisää tukikohta Saudsajärven-Tsuoggajärvien suunnalle, kesäasuttava valvontatukikohta Njakallompolon eteläpäähän sekä täysi käyttöoikeus Fallak-tunturin porokämppään.

Metsähallituksen Perä-Pohjolan piirikuntakonttori:
* Rajojen merkinnän tehostamiseen on aihetta ryhtyä mahdollisimman nopeasti (kohta 6.2).
* Jotta Madjoen autiotupa voisi olla retkeilykäytössä, sen ja puiston luoteis-pohjoisrajan välissä olisi oltava vähäinen vapaan ympärivuotisen liikkumisen salliva alue, tai tuvan ja puiston rajan väliin perustettaisiin merkitty ympärivuotisen kulun salliva polkureitti.

* Kartoissa olisi oltava mittakaavaa osoittava suhdeluku.
* Lausunnossaan korjatusta versiosta (24.10.1989) yhtyy hoitoalueen kannanottoihin.

Metsähallituksen Ylä-Lapin hoitoalue:
* Paikkakuntalaisille sallitaan luvanvarainen (vuosi kerrallaan tai kertalupa) liikkuminen moottorikelkalla reiteillä Kevonsuu - Madjoki - Linkinjänkä, sekä Madjoki - Kuivi - Kamaoaivin/Kuivin laakso - puiston raja. Reittiä ei merkittäisi maastoon ja sitä voisi käyttää 30.4.asti.
* Hiihtäminen sallitaan 30.4. asti muualla kuin Kevon kanjonin alueella, jossa liikkumiskielto alkaa 1.4.
* Lausunnossaan (16.10.89) korjatusta versiosta kannattaa Madjoen kämpän siirtämistä. Toteaa lisäksi, ettei Utsjoen kunnalla ollut huomauttamista paikkakuntalaisten maastoliikennereiteistä (kokouksessa 11.9.89 kunta oli luvannut selvittää tarpeet).

LAUSUNTOJEN JA MYÖHEMPIEN NEUVOTTELUJEN JOHDOSTA TEHDYT KORJAUKSET RUNKOSUUNNITELMAAN

Luonnoksiin 20.10.87 ja 3.8.89 tehty lausuntojen ja neuvottelujen johdosta joukko lisäyksiä ja korjauksia. Suurin muutos koskee retkeilyä; se on hoitoalueen ehdotuksen mukainen siten, että Kevon rotkon alue ja tunturialueet erotetaan omiksi vyöhykkeikseen. Rotkoalueella on tiukemmat liikkumisrajoitukset: lyhyempi hiihtokausi, suljettu kevätkauden. Tunturialueen liikkumista on väljennetty: myös huhtikuussa voidaan hiihtää vapaasti, ja sen polkuja pitkin voidaan retkeillä koko vuoden.

Eräiden paikallisten lausunnonantajien toiveita vapaasta maastoliikenteestä kaikille paikkakuntalaisille ei ole voitu ottaa huomioon; maastoliikenne on edelleen haluttu pitää elinkeinonharjoittamiseen liittyvänä. Esim. virkistysmoottorikelkkailu ei luonnonpuistossa voi tulla kysymykseen sen paremmin paikkakuntalaisille kuin muillekaan.

Saamelaisvaltuuskunta esitti varsin radikaaleja muutoksia runkosuunnitelmaan sillä perusteella, että maa kuuluisi vanhoille lapinkylille eikä valtiolle: luonnonvarojen käyttöön ja liikkumiseen liittyvät erityisoikeudet annettaisiin etnisin tai historiallisin perustein määritellyille saamelaisille, ja muilta ne rajattaisiin pois. Runkosuunnitelmassa ei kuitenkaan voida ottaa muunlaista kantaa maanomistussuhteisiin kuin lainsäätäjällä oli perustaessaan luonnonpuiston (luonnonpuisto voidaan perustaa vain valtion maalle). Tämän vuoksi saamelaisten maanomistukseen liittyviä ehdotuksia ei ole tässä vaiheessa otettu huomioon, vaan siihen on tyydytty viittaamaan johdannossa. Erioikeudet on siis määritelty elinkeinonharjoittamisen tarpeiden, asuinpaikan ja jakotoimituksissa todettujen kalastusoikeuksien mukaan eikä etnisillä perusteilla.

Runkosuunnitelmaan on lisätty maininta polkupyörien, hevosten ja koiravaljakkojen luvanvaraisuudesta, vaikka lausunnoissa ei ole niistä puhuttukaan. Tämä johtuu siitä, että useissa puistoissa on tällaisten "puolipehmeiden" liikkumismuotojen käyttö alkanut yleistyä ja niistä tarvitaan selvät ohjeet.

Lausuntokierroksen jälkeen runkosuunnitelmaan on lisätty myös kohtia, jotka koskevat sittemmin perustettua ympäristön tilan ns. yhdennetyn seurannan aluetta Vuoskojavrilla ja sen luonnontilan turvaamista.

Kansikuva: Jari Kostet

ISSN 0783-2133